



İdarenin parlamento  
tarafından denetlenmesi

Sağlık Yasasının yürürlüğe koyulması

Slovenya ile Kosova arasındaki  
ilişkiler diğer bir düzeye ulaştı

## EDİTÖRDEN



19 Temmuz 2006 tarihinde Sn Hasan Preteni'nin Rüşvetçiliğe Karşı Ajans müdürü olarak seçilmesiyle Kosova Meclisi Kosova'da rüşvetçiliğe-yolsuzluğa karşı savaşım için sunulan çabaların desteklenmesi için özel önem arz eden bir karar almıştır. Şimdi ise 2007 yılına ait sınırlı bütçesi konusunda endişelerin var olduğu dönemde Meclis'in Ajansın etkinliklerinin başlamasını desteklemeye devam etmesi beklenmektedir. ASİ Bülteni'nin bu sayısında Sn Preteni ile yapılan söyleşi bu Ajansın karşılaştığı büyük meydan okumalar ile karşılaşması sırasında destek sunmaya katkıda bulunacağına umut etmektedir.

BMKP - UNDP'nın hazırlanan son raporunda, Kosovalıların kendi kurumlarına güvenmemelerinin temel nedenlerinden birinin rüşvetçiliğin-yolsuzluğun geniş boyutlara ulaşmasından ileri geldiği belirtilmektedir. Vatandaşların görüşlerine göre sadece kamu kurumlarının yolsuzluklara bulaşmadığı, özel sektör şirketlerinde de yolsuzlukların görüldüğü de ileri sürülmektedir. Bu kurumlara karşı güven sağlanmadan, Kosova'da sürekli bir demokrasinin oturtulması mümkün değildir. Rüşvetçiliğe-yolsuzluklara karşı savaşım sürekli ve kararlı bir şekilde devam etmelidir. 17 Mart 2004 tarihinde Hükümet tarafından kabul edilen Kosova'nın Rüşvetçiliğe Karşı Stratejisi büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü bununla Kosova'da kamu yetkilileri tarafından yolsuzluğun var olduğu resmi olarak kabul edilmekte ve onun toplum için ne kadar zararlı olduğu belirtilmektedir. 7 Şubat 2006 tarihinde Hükümet, rüşvetçiliğe karşı detaylı bir Eylem Planının (RKEP-ACAP) ilan etti. Şimdi ise bu Planın gerçekleştirilmesi için olduğu gibi sözü geçen Rüşvetçiliğe Karşı Eylem Planının gerçekleştirilmesi için Hükümetin harcayacağı çabaların Meclis tarafından denetlenmesinin gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

ASİ Bülteni'nin 25 sayısı son zamanlarda Meclis tarafından kabul edilen üç kiltsele yasaya odaklanmaktadır: Resmi Diller Yasası, Din Özgürlüğüne değin Yasa ve Kültür Mirasının Korunmasına değin Yasa. Bu üç Yasa Kosova'nın gelecekteki statüsünün saptanmasına değin süreçte Temas Grubu tarafında belirlenen ve onlara öncelik verilen standartlar arasında yer almaktadır. Özlü tartışmalar yapılarak bu yasaların kabul edilmesiyle Kosova'da tüm toplulukların koegzistansına doğrudan doğruya bağlı olan bir yasal çerçeve temin edilmiştir. Meclis'in yeni bir yıla girdiği ve Kosova statüsü ile geçiş dönemi ihtiyaçlarının Meclis'in temel görevi olduğu bir dönem içerisinde bu yasalar ve diğer parlamento gelişmelerine değin yazıları ilginç bulacağınızı ümit ediyoruz.

*Franklin De Vrieze,  
"Meclis'i Destek Girişimi" Kordinatörü*

Editörden	2
Slovenya ile Kosova arasındaki ilişkiler diğer bir düzeye ulaştı	3
İdarenin parlamento tarafından denetlenmesi	4
Kosova, avrupa parlamento pratiklerine doğru daha yakın olmalı	6
"Genel kurul toplantılarında gözetleme, soru yöneltme süresi, gensoru ve diğer debat şekilleri"	6
Daimi ve soruşturma komisyonları yoluyla idarenin denetimi	7
Kosova, gelecek statüsünün netlik kazanmasına ihtiyaç duymaktadır	8
Anayasal süreç ve parlamentonun görevi	10
Anayasa – ortak ve devasa bir girişim	10
Kültür mirası yasası	11
Din Özgürlüğü Yasası: ilerideki adımlar	11
Dil Yasasına değin Yansıma	12
Taking laws seriously	13
Sağlık Yasasının yürürlüğe koyulması statüsü ve onun güçlendirilmesi	14
Parlamento ve medya arasında partnörlük olası mı?	16
Kosova'nın Rüşvetçiliğe karşı Ajansı	18
AGIT'in Kosova Misyonu'na Desteği	20
Bütçe ve Maliye Komisyonu 2007 yılına ilişkin Meclis Bütçe Önergesini hazırlıyor	23



# Slovenya ile Kosova arasındaki ilişkiler diğer bir düzeye ulaştı

*Sn France Cukjati Sağlık Doktoru / Slovenya Cumhuriyeti Ulusal Meclis Başkanı*

Slovenya Kosova ile iyi ve dost ilişkilerini iyileştirmektedir. Ortak Yugoslavya devleti zamanında dahi, Slovenya, Kosovalıların hakları ve demokrasiyi elde etme çabalarını desteklemiştir. Şimdi ise demokratikleşmeye ve Kosova vatandaşlarının iradesine saygı gösteren ve yörede barış ve istikrarın sağlanmasına katkı sunacak bir statüsün elde edilmesine yardım etmektedir.

Slovenya Cumhuriyeti Millet Meclisi, Makedonya ve Karadağ parlamentoları ile işbirliğinin yapılmasından yana olup Avrupa Birliği'ne entegre olmaları sürecinde onları desteklemektedir. Slovenya, geçen yıl "Kosova Meclisine Daha Fazla Destek" başlığı altındaki projenin gerçekleştirilmesi doğrultusunda Fransa, Almanya ve Belçika parlamentoları konsorsiumlarına katılmıştır.

Konsorsium çerçevesi içerisinde varılan anlaşma uyarınca, Slovenya Millet Meclisi - Avrupa - Atlantik entegrasyonuna katılırken ve Slovenya yasalarının *acquis communautaire* ile uyumu süresince- Kosova Meclisi'ne özellikle şeffaflık ve devlet bütçesinin kontrolü, parlamento gruplarının örgütlenmesi ve etkinlikleri, inceleme etkinliklerinin ve dokumentasyon etkinliklerinin örgütlenmesi konusunda destek sunmaya kararlıdır.



*Meclis Başkanlığı'nın Slovenya'ya yapmış olduğu ziyareti süresince Başkanlar Berisha ile Cukati*

Yukarıda adı geçen alanlar için sorumlu olan uzmanların sıralı değiş tokuşu bu amaçlar için kullanılmış bulunmaktadır. Bu çalışmalar çerçevesinde Kosova Meclisi Başkanı Kole Berisha'nın kendi delegasyonu ile birlikte 17-19 Eylül 2006 tarihleri arasında Slovenya Millet Meclisi'ne yapmış olduğu çalışma ziyareti de yer almaktadır.

Bu görüşmeler süresince Başkan Berisha'ya barışın ve

bağımsızlığın elde edilmesi için harcanan çabalar doğrultusunda desteğimizi sunduk. Demokratikleşmenin, bağımsızlığın ve AB'ye üye olmanın aynı sürecin üç boyutu olduğunu çok iyi biliyoruz. Şu anki tarihi koşullara bakıldığında, bu koşullardan biri yerine getirilmediği durumda diğer ikisi de yerine getirilmiş sayılamaz. Hiçbir demokratikleşme daha büyük bir bağımsızlık derecesi olmadan ve AB'ye ente-

gre olmadan gerçekleşemez. Hiçbir bağımsızlık da demokratikleşme ve devlet sisteminin Avrupalılaşırılması gerçekleşmeden mümkün değildir.

Bundan dolayı Kosova'da politik özgürlük, barış ve ortak yaşamın sağlanması her şeyden çok önemlidir. AB kriterlerini yerine getiren anayasal ve yasal sistemin kurulmasının devam edilmesi gerekir. Özellikle yetkililerin, azınlıkların



korunması ve özellikle de Sırp azınlığının korunması doğrultusunda sürekli olarak çaba harcamaları ve Belgrad ile yapılan görüşmelerde her iki taraf için kabul edilir olan çözümlerin bulunması doğrultusunda çaba harcamaları çok önemlidir. Bu görüşmelere yapıcı olarak katılanlar ve tüm sorunların barışçı bir şekilde çözülmesine katkıda bulunacak olanlar AB kamuoyunda daha büyük bir sempati kazanacak, böyle bir gelişme de aynı zamanda politik kararları etkileyecektir.

Şeffaflık yolundan hareket ederek ve onun statüsünün barışçı bir şekilde gerçekleştirilmesinde ısrar ederek, Kosova, kendi devlet olgunluğunu gösterecek ki bunlarsız uzun vadeli bir bağımsızlık gerçekleştirilemez. Aynı zamanda uluslar arası topluluğunun Kosova'nın bu olumlu yönelimini saygıyla karşılayacağını yakında statüsünün çözülmesi gerekli olan ulusun isteğine karşı saygılı olacaktır.

Balkanlarda sürekli bir barışın temin edilmesi doğrultusunda ilgi göstererek, Slovenya, şimdi dost saydığı Kosova ile işbirliğini güçlendirmek istemektedir. Şu anda Slovenya Silahlı Güçlerinin 160 üyesi Kosova'da KFOR nezdinde görev yapmaktadır, Diğer 640 üye de (motorize tugay üyesi olarak) bu yörede KFOR komutanlığı altında

ulaşımı sağlamak amacıyla 2007 yılının başından Kosova'da bulunacaktır.

2007 yılının başlangıcında UNMİK yetkilerinin Kosova idaresine aktarılması planının gerçekleştirilmesini temenni ederken, UNMİK tarafından üstlenilen uluslar arası topluluk yetkilerinin yeni USM-ICM (Uluslar arası Sivil Misyonu) aktarılmasına aktif olarak katkıda bulunmayı istiyoruz. NATO'nun hala Kosova'da kilitsel barış bekçisi olduğunu inaniyor ve tam bir güvenlik ve barış garanti edilinceye kadar onun Kosova'da kalmasını dilemekteyiz.

Parlamento düzeyinde ise eski Yugoslav ulusları arasında toleransın, inancın ve işbirliğin artırılmasına katkıda bulunmak isterdik. 2008 yılının ilk yarısında Slovenya'nın Avrupa Birliği dönem başkanlığı süresinde, bu yörede bulunan ülkelerin AB'ye üye olmak istediklerini ve Avrupa'nın bu kısmında barış ile demokrasinin kurulması doğrultusunda en güçlü bir hareket kuvvetini oluşturduklarını Avrupaya hatırlamak isteriz. Bu dönemde eski Yugoslavya'nın tüm ulusal parlamento başkanları ile toplantı yapma olanağında olursak çok memnun olurduk.

Ister Kosova ister de Sırbistan ayan bir Avrupa perspektifinde bulunarak Avrupa ulusları ailesine katılma isteğinde bulunmalıdırlar. Böyle bir istek *acquis communautaire* ile ve uluslar arası çatışmaların Avrupa yolu ile çözümlenmesinden hareket etmelidir. Balkan ülkelerinin Avrupa Birliğine üye olmalarının, gelişme, demokrasi ve Avrupa'nın bu kısmında sürekli barışın tek garantisi olduğuna inanıyoruz.

# İdarenin

*Sn. Heike Baddenhausen-Lange*

Parlamento sistemlerinde, idarenin parlamento tarafından denetlenmesi görevlerine onun muhalefet gözüyle mi yoksa çoğunluk/koalisyon gözüyle mi bakıldığına bağlı olarak farklı perspektiflerden yanaşmak mümkün. Özenli bir kontrol muhalefet partilerinin çıkarından olabilir, diğer yandan çoğunluk/koalisyon partileri daha az eleştirel olma özelliği taşıyabilir. Ama çoğunluk değişebilir ve oyunun dürüst kuralları parlamento prosedürlerinin tümünün haklarına saygı gösterilmesini temin eder: Parlamentonun tek üyesi, parlamento grupları, azınlıklar ve parlamentonun iyi çalışması için gösterilen ilgi. Parlamentonun denetlenmesi muhalefetin privilejisi değildir, bir bütünlüğü oluşturan Parlamentonun çıkarından olmakla birlikte, idarenin yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin ayrılması ve karşılıklı olarak birbirlerini denetleyip sınırlandırmalarına katkıda bulunur. Parlamento prosedürleri aynı zamanda farklı amaçlara da hizmette bulunabilir: Örnek olarak gensoru Hükümetten enformasyonların temin edilmesine hizmet eder ve aynı zamanda Hükümetin kamu tartışmalarında kendi siyasetini açıklamasını gerektirir. Aynı zamanda parlamentonun kendi siyasetini gerçekleştirmekte daha erken safhalarda çaba göstermesini ve alternatif bir politik içeriğin temsil edilmesine yol açar. Bu örnekte bunun kamuya açık olması en önemli elemanlardan birini oluşturur.

AİA-EAR projesini gerçekleştiren ve Konsorsyumda temsil edilen Belçika, Fransa, Almanya ve Slov-

enya Parlamentosu üyeleri ve uzmanları, kendi yaklaşımlarını temsil ederek kendi prosedürleri ve parlamento pratiklerinin gerçekleştirilmesi konusunda bilgi aktardılar. Tüm parlamentolarda konusal tartışmalar ve tartışma strüktürlerinin medya ihtiyaçlarına uyumlaştırılması ereğiyle uygun prosedürler izlenir ve bu enformasyonların temin edilmesi ve bütçe ile ilgili yasama çalışmaları gibi konular üzere kontrolün yapılması için geçerlidir. Parlamentolardaki çözümler farklılık göstermektedir ve

parlamento geleneklerini yansıtmaktadır. Bazı parlamentolarda parlamento gruplarının önemli bir rolü vardır ve yüzdelik temsil prensibi komisyon başkanlarının tayin edildiği zaman yansıtılmamakta aynı zamanda konuşma süresinin tayin edildiği zamanda da belirtilmektedir. Komisyon strüktürleri ve yasa tasarlama süreçleri birbirinden farklı olabilir. Ama parlamento pratikleri ilerlemeye devam etmekte ve gerekli araştırmanın-incelemenin yapılması için uygun olan bir yolun bulunması ve artmakta olan bakanlar bürokrasisi konusunda incelemelerin yapılmasını gerektirmektedir. AİA-EAR Projesi tarafından Kosova Meclisine sunulan destek de parlamento konuları üzere parlamento üyeleri arasında değiş tokuşu kapsamakla birlikte administrasyonun etkili bir parlamento desteğini temin etmesi konusundaki rolüne odaklanmaktadır.

Soru sorma (QT) zamanına ilişkin Kosova Yönetmeliğinde

# parlamento tarafından denetlenmesi

AIA-EAR Projesinin Kosova Meclisi'ne Destek sunan Alman Bundestağı uzmanı

yapılan son değişiklikler ve gensoru tartışmaları parlamento yasasının devamlı olarak uyumlaştırma sürecinde olduğunu göstermektedir. Aslında diğer parlamentolardaki Yönetmelikleri inceleyip onların nasıl değiştirildiği, uygulandığına bakıldığında, bu bir normal gelişme olarak sayılabilir.

Çalışma atölyelerinin amacı panellerde seçilmiş olan konuların tartışılması için platformun sunulmasıdır. Panellerin değişik konuları üzere rapor sunmaya hazır olan Kosova Meclisi milletvekillerinin konuya büyük ilgi gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Sn Mazllom Kumnova İdarenin Araştırma Komisyonu tarafından denetlendiğini panelde açıkladı. Birkaç gün önce Kosova Meclisi bir Soruşturma Komisyonunu kurmayı kararlaştırdı. Tartışmalar bu özel komisyonun yasal esasları üzerine yapıldı. Sn Mazl-

lom Kumnova'ya göre, bu konu ile ilgili sonuç şudur: insanlar idareyi denetlemek için çeşitli Soruşturma Komisyonları tarafından yapılan mekanizmaları ve araçları değersiz saymamalıdır. Meclis ise sorumluluğu daha da artırmak ve denetlemek amacıyla denetim araçlarını daha fazla geliştirmelidir. Avrupa Parlamentolarının Kosova'ya bu meydan okumada yardımında bulunmaları gerekir.

Sn. Safete Hadergjonaj bütçe denetimi ile ilgili açıklamada bulunarak kontrolün önceden ve sonradan yapılması gerektiğini vurguladı. Bu aslında çok önemli bir konudur çünkü Meclis şu anda gelecek yıla ait olan Kosova konsolide Bütçesini kabul etme sürecinde bulunmaktadır.

Farklı Avrupa Parlamentoları ile bütçenin kabulü süreci ve Parlamento denetimi ile ilgili görgü teatisi ile tartışmaların Kosova

Meclis üyeleri ile Meclis'te çalışanlar için çok önemli olduğunun altı çizilmiştir.

Diğer panellerde de Kosova Meclisinin iki üyesi Sn. Rrahim Demaj ve Sn Fatmire Mulhaxha-Kollçaku raporlarını sundular. Yasamanın gerçekleştirilmesine değin panele de büyük bir ilgi gösterildi. Çünkü, Kosova Meclisi geçenlerde sağlık sektöründe yasamanın gerçekleştirilmesine değin raporu tartıştı. Var olan komisyonlardan biri bu yasanın gerçekleştirilmesinin iyice incelenmesi konusunda yoğun çalışmalarda bulundu.

Kosova Meclisi Yönetmeliğinde açıklanan Parlamento araçlarına değin panel, Soru Zamanı ve Gensoru, Meclis ve onun Komisyonları ile Hükümet arasında var olan ilişkiler konusunu ortaya attı. Milletvekillerinin, farklı bakanlıkların daha aktif bir rolde bulunmalarını, soruları yanıtlamalarını ve kendi

eylemleri konusunda sorumluluk üstlenmelerini görmek istedikleri ortaya çıkmıştır.

Çalışma atölyesinin son bölümü Kosova Meclisi'ne Sekreterlik Desteğinin sunulmasına odaklanmıştır. Sekreterliğin milletvekillerine daha fazla hizmet sunması konusu vurgulanarak profesyonel bir desteğin sağlanması yönünde sekreterliğin yendiden yapılanmaya gitmesi ihtiyacı ortaya atıldı. Milletvekillerinin idareyi denetlemesi konusunda yasama gücü olarak kendi rollerini gerçekleştirmeleri amacıyla sivil memurların çalışmalarına büyük ölçüde bağlıdır.

Sonunda da şunun tekralanması gerekir ki, parlamento denetiminin yapılması bir bütünlük olan parlamentonun çıkarındandır ve bu denetim idarenin yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin ayrılmaları ve karşılıklı olarak birbirlerini denetleyip sınırlandırmalarına katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda parlamento prosedürleri farklı amaçlara da hizmet edebilir: Denetim, Hükümetten enformasyonların temin edilmesine hizmet etmekte ve aynı zamanda iktidarın kendi siyasetini kamu tartışmalarında açıklamasını mecburi kılmaktadır. Aynı zamanda parlamento çalışmaları ile siyasetinin daha erken bir düzeyde yapılmasını olanaklı kılarak, bunun için açıklık ile kamuoyunun bilgilendirilmesinin en önemli elemanı olan alternatif politik konseptlerinin temsil edilmesini de sağlamaktadır.

14 Kasım 2006 tarihinde düzenlenen çalışama atölyesinin kapanış toplantısından bir görüntü (Naim Jerliu, Fatmire Mulhaxha - Kollçaku, Safete Hadergjonaj, Mazllom Kumnova)



## Kosova, Avrupa parlamento pratiklerine doğru daha yakın olmalı

“Kosova Meclisi’ne daha fazla destek” projesi dahilinde içerisindedir AGİT ve UDE-NDI “Hükümet prosedürlerinin şimdi ve statüsten sonra Parlamento tarafından denetlenmesi” başlığı altında bir seminer düzenledi. Bu sminerde görüşülen konular arasında “bütçenin denetlenmesi - statüsten önce ve stat]sten sonra denetimin geliştirilmesi.” Belçika Temsilciler Konseyi milletvekili Sn. David Gerts ve Slovenya Denetim Komisyonu Sekreteri Sn. Joze Koncan, bu konu üzerinde konuştular .

Belçika ile Slovenya parlamentolarında bu yıl bütçe ile ilgili tartışmalar merkezi bir konuyu oluşturuyordu. Özellikle bütçe komisyonu üyesi milletvekillerinin bu alanda çaba harcamaları gerekiyordu.

Kosova’da bütçe genelde rutin esaslar üzere teslim edilir ve Meclis tarafından kabul edilir. Uygulanmakta olan yasaya göre bütçeyi imzalayan son yetkili olan GSÖT, Meclis onayını almadan fon transferi gücüne sahiptir. Önceki yıllara kıyasla bütçenin o kadar çabuk onaylanması gerekmez. Özellikle geçen yıla bakıldığında 2005 yılının 15, 16 ve 19 Aralık tarihinde yapılan toplantısında gündem sırasında yer alan 16 maddeden biri görüşüldü. İlk görüşme ve onun onaylanması aynı toplantıda yapıldı. Kilitli bütçe yasasının acele olarak kabul edilmesi pratiğine bu sefer izin verilmemelidir.

Meclis’in bütçenin kabul edilmesi ve kamu fonlarının harcamalarının kontrol edilmesi konusunda gerekli bir rolü üstlenmesi gerekir.

Her iki temsilciden bütçe tasarısının zamanında Meclise gönderildiği ve tüm komisyonların tartışmalara katılmalarının temin edildiğini öğrendik. Belçika Parlamentosunda her komisyon bütçeyi gözden geçirir, değişiklikleri ayrıntılarıyla görüşür ve onun Bütçe ile Finansi Komisyonunda (BFK) temsil edecek temsilciyi atar. BFK gelirler ve masraflar ile ilgili detaylı enformasyonlara sahip olarak onu Maliye Bakanlığı ile yakın bir işbirliği yaparak görüşür.

Ekonomi ile Finasi Bakanlığı (EFB) arasındaki irtibat çizgisi gereken düzeyde değildir. 11 Ekim tarihinde Finansi Bakanlığı bütçe önceliklerini tartışmak için EFB davet etti ama Bakan komisyonun davetine cevap vermedi.

Kosova bütçesi üzerine bir şeffaflığın ve kontrolün olup olmadığı sorusu sorulmaktadır? Cevap hayırdır.

Koalisyon hükümeti süresince bir bütçe örgütünden diğer bir bütçe örgütüne meşru olmayan bir transfer yapılmıştır. Gelişme hedeflerini yerine getirmeleri için şartlandırılmadıkları göre hiçbir örgüt kendi araçlarını plana göre kullanmadı. Paralar arabaların ve diğer lüks eşyaların satın alınması için kullanıldı. PDK parlamento grubu araçların efektif olmayan şeyler için kullanıldığından dolayı endişe içerisinde olarak 2005 yılının Eylül ayından itibaren soruşturma komisyonunun kurulmasını istemekte ama

buna koalisyon partileri izin vermemektedir.

Meclis Yönetmeliğinin 53.2 kuralı ile mecburi olarak EFB bakanı, en azında yılda bir yasanın gerçekleştirilmesine dair konu üzere daimi komisyona hiçbir zaman rapor sunmadı.

Belçika ile Slovenya temsilcileri referansı esası üzere komisyonlar ve özellikle de BFK, hesap kontrolörü ofisi ile sürekli olarak bir partnrlük içindedir. Bu daimi denetim bütçenin efektif bir şekilde kullanılmasını temin etmektedir.

Bütçe denetiminin gerektiği gibi yapıldığı ülkelerin parlamento pratiklerine daha yakın olmak amacıyla şunların yapılması kaçınılmazdır:

- Bütçenin tasarlanmasına değin süreç uzmanlar ve yurttaşlar ile yapılan uzun süreli tartışmalar konusu olmalıdır,
- Bütçenin tasarlanması, onaylanması ve kullanılması süreci şeffaf olmalı ve vergi ödemeleri gerekli olan kişilerin vergileri ödemelerini körüklemelidir,
- Daimi Komisyonlar bütçenin tasarlanması konusunu daha ciddiye almalıdırlar,
- Meclis Yönetmeliğinin 51. kuralında garanti edildiği gibi BFK kendi sorumluluklarını üstlenmelidir,
- BFK kamu araçlarının kontrol edilmesinde kendine düşen sorumlulukları üstlenmelidir,
- BFK, Genel Hesap kontrolörü Ofisi ile irtibat düzeyini artırmalıdır.
- BFK, kamu finansi menencmentini düzenleyen temel yasalar gözetimini yapmalıdır.

*Safete Hadergjonaj  
Kosova Meclis üyesi  
BFK Başkan yardımcısı*

## “Genel kurul toplantılarında gözetleme, soru yöneltme süresi, gensoru ve diğer debat şekilleri”

Demokratik sistemlerde idare, yasama, yargı ve yönetimden ibarettir. İlkesel olarak tüm bu kollar kendi görevlerini bağımsız bir şekilde yerine getirir. Buna rağmen bir birilerini karşılıklı denetleme işini de yerine getirirler. Hükümet izlenecek politikaları saptar, Meclis onları onaylar ve onların yerine getirilmesi işlevinde kanunlar çıkarır, yargı ise bu kanunların pratikte uygulanması ve hiç bir tarafı tutmaksızın onları açıklanması ve yorumlanması işini yapar. İdarenin klasik denetim şekillerinden biri parlamento denetimidir ve bu kontrol tematik bir şekilde yapılır. İktidarın (Hükümetin) çalışmalarının denetlenmesi amacı iktidarın kendi görevinin daha başarılı bir şekilde yerine getirmesi ve idare kolları arasında bir denge unsurunun oluşturulmasından ileri gelir. Diğer yandan, Kosova Meclisi Çalışma Yönetmeliği (İç Tüzüğü), Avrupa parlamento sistemlerinde uygulanan pratiklere benzer parlamentoyu denetleme mekanizmalarını içerir.

Çalışma Yönetmeliği ile öngörülen mekanizmalar parlamentonun denetleme sırasında belirlenmiş ve fiks prosedür yollarını içermektedir. Tüm bu prosedürler bu mekanizmaların amaçlarına uygun bir şekilde kullanılmasını sağlama işlevindedir.

Debat veya tartışmaların yapılması muhalefete taahhüt edilen bir haktır ve bu sayede onlar belli politik konular hakkında kendi görüşlerini ifade etme konumuna gelirler. Bu hakkın kullanılması değişik şekillerde yapılabilir:

- Formalite ve belli zaman sürelerinden geçmesi gereken gündemin bazı maddeleri.
- Formalite ile ilgili milletvekilleri tarafından sorulan soru ve cevaplar.
- Parlamento grupları tarafından Hükümete yöneltilen gensoru önergesi, veya parlamento grubun gücüne endeksli olan debatların tertiplenmesi.

Soru ve cevap her ne kadar form (şekil) olarak değişik olsa da, ilkesel olarak aynı şeyi oluşturur. Formal sorular daha önceden hazırlanır, formal olmayan sorular ise güncel konular hakkında düzenlenen bir veya iki saat uzun süren kurul toplantılarında ileri sürülebilir. Böyle bir şey bizim Çalışma Yönetmeliğimiz

ile öngörülüyor. Bu eksiklik yüzünden de belki toplantının açılış sırasında gündem sırasına alınıp görüşülmesi için çok sayıda önerilerin yapılması sonucu kurul çalışmaları gecikme ile başlamaktadır.

Aynı zamanda, gensoru ile ilgili düzenlenen bir toplantının bir debat tartışma toplantısı olduğu, soru – cevapların yapılacağı bir toplantı olmadığı da açıklığa kavuşmalıdır.

Konuyu toparlarken, parlamento hayatında debatin (tartışmaların) özel bir yeri olduğunu belirtmeliyim. O halde, debatlar parlamento grupları tarafından iyi hazırlanmalı ve yönetilmelidir ve onun yapılmasında parlamento grupların politik güçleri gözönünde bulundurulmalıdır. Debat sayesinde toplumun daha iyi bir şekilde politikaya ulaşması sağlanırken, karar verme sürecinin bireysel düzeyden Meclise aktarılması da temin edilmektedir.

*Naim Jerliu, LDK  
Kosova Meclis Üyesi*

*Isa Neziri (Meclis'in İdare Müdürü), Hugues de Courtivron ('Kosova Meclisi'ne daha Fazla Destek' projesi ekip lideri), İsmet Krasniçi (Meclis Sekreterliği) ve Daut Beçiri (Meclis'in Yasal Bölümü Müdürü)*



## Daimi ve soruşturma komisyonları yoluyla idarenin denetimi

"Kosova Meclisi'ne Daha fazla Destek" projesi çerçevesinde 14 Kasım 2006 tarihinde, Kosova Meclisi milletvekilleri Alman Bundestagı ve Belçika, Fransa ve Slovenya parlamentoları milletvekilleri ile bir araya geldiler. AGİT ile UDE-NDI sponsorluğunda milletvekilleri daimi soruşturma komisyonları yardımıyla idarenin parlamento tarafından denetlenmesi konusu üzere panel tartışmalarında bulundular.

Kosova Meclisi geçenlerde ilk defa olarak bu komisyonun çalışmaya başlaması girişiminde olduğundan hareket ederek, diğer yandan bu konunun getirmiş olduğu meydan okumaları görüşürken, Kosovalı milletvekilleri, tartışmalarını parlamentonun soruşturma komisyonlarının çalışmalarına odakladılar.

Alman Bundestagı milletvekili Sn Andrea Kerstges ve Belçika Parlamentosu milletvekili Sn Alberik Goris, daimi ve soruşturma komisyonlarının çalışmaları ile ilgili görüşlerini paylaştılar. Fransa Meclisi milletvekili Franc Baron da bu konu ile ilgili kendi düşünce ve görüşlerini paylaştı.

Tartışmaların önemli bir konusunu İdarenin, Parlamento'nun daimi komisyonlar çalışmalarına katılmaları ile ilgili göstermiş olduğu hazırlığı olarak ifade edildi. Kosova Meclisi milletvekilleri idarenin özellikle de bakanların ve bakan vekillerinin daimi komisyon-

lar çalışmalarına katılmaları konusunda yeterince ilgi göstermedikleri yüzünden memnuniyetsizliklerini ifade ettiler. Bakanlıkların sivil görevliler tarafından temsil edilmeleri alışlagelmiş bir hal almıştır. Bu pratik ise milletvekillerinin tartışmalara katılmalarına izin vermemekte ve İdareden sorumluluk istemelerine izin vermemektedir. İdarenin ve özellikle de bakanların ve bakan vekillerinin çağrılmaları durumunda toplantılara mecburi olarak katılmaları ile ilgili diğer olanaklar da görüşüldü. Bu durumda soruşturma komisyonuna da saygı göstererek özel bir yasa uygulanabilir ve Kosova durumunda soruşturma komisyonunun çalışmasına değin belirli bir kural kabul edilebilir.

Görüşmeler sırasında diğer konular da ele alındı ama sınırlı zaman nedeniyle milletvekilleri bu konuların diğer bir fırsatta görüşülmesini kararlaştırdılar.

Bu toplantıda alınan sonuçlara göre milletvekilleri, idarenin daimi ve soruşturma komisyonları yoluyla denetlenmelerine ilişkin var olan mekanizmaları ve teknikleri küçümsememeleri gerektiği sonucuna varıldı. Ama pratikte, İdarenin parlamento denetimi yoluyla sorumlu kılınmasının temin edilmesi için bu mekanizmaların gelişmesi ve güçlendirilmesi gerekir. Tabii ki bu meydan okuma sadece sınırlı görgüye sahip olan Kosova Meclisi için değil, aynı zamanda Avrupa parlamentoları ülkeleri için de bir meydan okuma oluşturmaktadır.

*Mazllom Kumnova, AAK  
Kosova Meclis Üyesi*

# Kosova, gelecek statüsünün netlik kazanmasına ihtiyaç duymaktadır

## Anayasanın tasarlanmasında edindiğim görgüler

*Liia Hänni / Anayasal Meclis üyesi 1991- 1992 / Estonya Cumhuriyeti*



Bir zamanlar Estonya TV'sinde Kosova hakkında bir belgeseli seyretme fırsatındaydım. Bu belgesel genç Estonyalılar tarafından hazırlanarak Kosova'da uluslar arası kamp kuran ve Kosova'da değişik topluluklar arasında karşılıklı anlaşma temin etmek için uğraşan genç Estonyalılar tarafından hazırlanmıştı. Belgeseli seyrederken 15 yıl önce Estonya'da durumun ne kadar da Kosova'daki duruma benzediğini ve ne kadar ağır olduğunu düşündüm. Çok yakında Kosova'yı ziyaret etme için bir fırsat doğacağını hiç düşünmemiştim. AÇIK Kosova Misyonu tarafından uzman olarak seminere katılmam için çağrıyı aldığım da hiç ikircimlik göstermedim. Kosova'da katılacağım seminerin temel konusu Kosova Anayasası'nın tasarlanmasıydı. Estonya devletinin restorasyonu süresince biz de aynı bileşik sorunlarla

karşılaştık. Estonya'nın yeni Anayasasının hazırlanmasında Anayasal Meclis üyesi olma onuruna sahip oldum. Büyük bir ilgi ve sorumluluğu gerektiren bu çalışma hala hatıralarımda taptaze. Estonya görgülerinin Kosovalılara yararı olabileceğine umut etmekteyim.

Estonya yeni Anayasasının hazırlanması ve bu amacın gerçekleştirilmesi için Anayasal Meclisin kurulmasına ilişkin karar 1991 yılının çok karışık geçen ağustos günlerinde alındı. Bu tarihte Moskova'da yapılan askeri darbe eskiden Sovyetlere bağlı olan ulusların özgürlük istemlerini bastırmak için bir tehlike ifgade ediyordu. Kocaman beton blokları Parlamento binası önüne engel olarak konmuştu (tankların durdurulması için). Bu binada Estonya ulusal statüsünün tanımlanması ve anayasal

boşluğunun doldurulması için zamanın çattığını birkaç saatlik bir zaman içinde anlamıştık. „Estonya ulusal statüsü” ile ilgili kararın hiçbir karşı oy olmadan oybirliğiyle kabul edilmesi Estonya Cumhuriyeti egemenliğini onaylayarak yeni Anayasasının tasarlanması yolunu açmıştı. Bu tarihi kararın alınmasına Rusça konuşmakta olan meslektaşlarımızın katılmamasına üzülmememe rağmen onların temsilcileri Anayasal Meclis çalışmalarına katılmıştı.

60 üyeden oluşan Anayasal Mecliste o zamanlar Estonya toplumunun çeşitli topluluklarından üyeler yer almaktaydı: Komünist Partisi temsilcileri, muhalifler, Sovyet rejimi tarafından baskı altında olan ve yıllarca hapis hane yatan kişiler yanı sıra yeni kurulan politik parti temsilcileri de yer alıyordu. Tüm bu temsilciler ortak bir misyona katılıyordu – birkaç ay içerisinde Estonya Cumhuriyeti Anayasası tasarlandı ve anayasa ile ilgili referandum düzenlendi. Anayasa ile ilgili referandumun başarılı olması için tüm ana politik güçlerinin hazırlık sürecine katılmaları karar vericiydi.

Anayasa günü birlik kullanılacak bir politik doküman olmamalı. Anayasal Meclis için en bileşik görevlerden biri o zamanın çatışma ile etkilerinin Anayasa metninden

uzak tutulmasıydı. Meclisin açılış toplantısında tüm üyeler yemin etti:

Anayasal Meclis üyesi olarak gelecekteki kuşaklar benim olmadığım zamanda da yaptığımız işi değerlendirecekleri bilincindeyim. Anayasasının tasarlanması ile ilgili yaptığım çalışmalar şimdiki zaman diliminde değil tarih sürecinde tasdiklanacaktır. Anayasal Meclis üyesi olmakla beraber ben önceki yaptığım siyasetten uzak kalacağım. Vicdanım tarafından yöneltilecek tarihin bir parçası olmayı yeğ tutacağım.

Buna rağmen bazı Meclis üyelerinin politikayı toplantı salonu dışında bırakmadığı örnekleri vardı. Meclis Başkanı konuşmaların yapıcı yönde olması konusunda çaba harcayarak bu durumun üstesinden gelinmesine yardımcı oldu. Kolektif bir çalışmada başkanın ağır bir durumun atlatılması için güçlü sınırlara sahip, üstlendiği görev ve misyonu ince bir sezi ile algılayan ve bazı durumlarda havanın yumuşatılması için güldürü hünerine başvuran yöneticiyle çalışmak kişi için özel bir zevk kaynağıdır aynı zamanda. Bazı Meclis üyelerinin doğrudan doğruya günlük politikaya katılmamaları bir denge unsurunu oluşturuyordu. Bu sayede sıradan vatandaşların bu foruma katılmaları ve daha





*Estonya Parlamentosu Genel Kurul Toplantısı salonu*

pratik olmalarına fırsat sağlandı. Zamanla ortaya çıkan meydan okumalar karşısında ayakta kalan Anayasa yanı sıra Mecliste bir hayli hararetli geçen debat ve tartışmaların yapılması yönünde de sağlam temeller atıldı. Diğer yandan insanların trajik alinyazıları ile ilgili ince bir sezi ve duyarlılık göstergesi olup Estonya için en iyi bir Anayasanın hazırlanması yönünde isteğin de bir ifadesidir aynı zamanda.

Estonya toplumu Anayasanın doğuşunu yakından ve büyük bir ilgi ile izliyordu.

En güncel konular Meclis dışında olan çok sayıda yazılar ve konuşmalar sırasında ele alınıp tartışıldı ve tabii ki ki bu yazılar Meclis üyelerini etkiledi. Etkin kamu tartışması basında Anayasa tasarısının yayınlanmasıyla ve gazetecilerin Meclis toplantılarına serbest bir şekilde katılmalarıyla desteklendi. Başkanın yetkisi ve Devlet başkanının seçimi süreci ile ilgili tartışmalar çok yoğundu. Meclis üyelerinin büyük bir çoğunluğu kamuoyuna kıyasla bu konular üzerine değişik düşüncelere sahipti.

Kamuoyu Başkana daha güçlü bir mandatın verilmesi fikrini destekleyerek halk tarafından doğrudan doğruya seçilmesini destekliyordu. Bu iki organın halkın oylarıyla seçilmesi durumunda - Parlamento ve Cumhurbaşkanı'nın bir biriyle çelişkili olabileceği gerçeği - yeni oluşturulan demokrasi için gayet bileşik bir durum oluşturabileceği de Meclis için güçlü bir argümanı oluşturuyordu. Bu sayede en kolay görülen bir yolun da Anayasa tasarısının hazırlanması için en iyi bir yol olmadığının farkına vardık.

Estonya tecrübelerine dayanarak, Anayasanın yasama sisteminin esasının oluşturulması yanı sıra, aynı zamanda gelecek için bir rehber oluşturduğunu da denebilir. Esasta Anayasa bir yurttaş anlaşmasıdır ve ortak bir gelecek için çeşitli topluluklar arasında yapıcı bir işbirliği için ön koşulları temin eder. Bunun için Anayasanın tasarlanması işinin açık ve katılımcı bir süreç olması çok büyük önem arz etmektedir. Priştine'de düzenlenen bu seminere katılan Kosova Meclisi üyelerinin bu konuya özel ilgi gösterdiklerini gördüğüm için mutluyum.

Priştine'yi gezerken bu alanın, dünya dışındaki sinyallere kulak vermeye susadığı sonucuna vardım. Evlerin damlarında bulunan çok sayıda uydu çanak antenler yanı sıra sokakta sıradan insanlar ile yaptığım kısa görüşmelerde de insanların Kosova statüsü ile ilgili çözümleri ne kadar merakla izlediklerini ve uluslar arası haberlerine kadar dikkatle izlediklerini gördüm. Bu çözüme varılması doğrultusunda ne gibi bir sorumluluğumuzun olduğunun farkına vardım. Statüsü ve gelecekteki Anayasası konusunda Kosova'nın açıklığa ihtiyacı vardır - en azında fotoğraflarda tersadüf görebildiğim çocuklar açısından da bu önem arz etmektedir.



## Anayasal süreç ve parlamentonun görevi

Kosova demokratik devleti, Kosova Anayasası esasınca kendi görevini yerine getirir. Bu yüzden onun hazırlanması, tasarlanması ve onaylanması öncelikli bir işimiz olmalıdır. Özel önem arz eden tasarlama süreci dört esas elamanı içermelidir:

1) Geniş kapsamlı olup, metnin final şekil alması öncesinde ve onun hazırlanması sırasında ne kadar daha fazla sayıda insanın katılmasını sağlamalı ve bu yönde düzenlenen değişik oturum, yuvarlak masa toplantısı, medya kampanyaları ve bireysel olarak önerilerin sunulmasına açık olmalı. Bu sayede anayasal düzenin meşruluğu sağlanmaktadır;

2) Anayasayı hazırlayanlar ile vatandaş arasında iletişim kanallarının oluşturulması sayesinde şeffaflık sağlanmalı;

3) Ulusal azınlıklar sorusu gibi Anayasanın duyarlı konuları

hakkında geniş bir uzlaşma tabanı ve politik konsensusun sağlanması için yeterli bir zaman olmalı;

4) Onun dayanıklı ve uzun bir süre için geçerli olabilmesi için "Kosova mallı" olması sağlanmalı.

Anayasanın aslında "Halkın iradesini" ifade etmesi, onun doğrudan halktan kaynaklandığının en iyi bir belirtisidir. Bu olgudan hareket ederek, Kosova Meclisi onun hazırlanması için sorumludur. Bu sorumluluk karşısında Meclis çerçevesinde Anayasa Kurulu adında bir organın oluşturulması yönünde ciddi bir çalışma ve sorumluluk ister. Bu Kurul, politikada karar verici etmenler, yerli ve uluslar arası uzmanlar, milletvekilleri ve diğer kişilerden oluşabilir. Yukarıda belirtilenlerden hareket edilerek Anayasanın hazırlanması sürecinin onun içeriği kadar önem taşıdığı en iyi bir göstergesidir.

*Gjylnaze Syla*

*AAK Parlamento Grubu Başkanı  
Priştine, 23 Kasım 2006*

## Anayasa – ortak ve devasa bir girişim

Devlet oluşma sürecinde en zor ve en önemli girişimlerden biri kuşkusuz ki Anayasadır. Anayasa sayesinde, yeni ve özgür, demokratik ve Avrupa yönelimi olan Kosova'da hukuk üstünlüğü ve şimdiye kadarki tüm çabaların somutlaştırılması sağlanır.

Hal böyle iken, Anayasanın hazırlanmaya başlaması girişimi, Kosova'da mevcut tüm kurumlar tarafından özel önem arz eden bir toplumsal çıkar, meydan okuma ve aynı zamanda sorumluluk gerektiren bir iştir ve öyle algılanmalıdır. Sadece bu kadarla da kalmayıp, Kosova'nın gelecekteki Anayasası, uluslar arası topluluk tarafından başlatılan barış arayışları ve barışın korunması yönündeki başarılı misyonlarının da bir göstegesidir. Bu olgudan hareket ederek, getirilecek olan Anayasa, uluslar arası topluluk tarafından şimdiye kadar da eksik olmayan politik ve profesyonel desteğin devam etmesini sağlayacaktır.

Yeni Kosova için Anayasa belgesinin oluşturulması süreci, bir bakıma Kosova ve uluslar arası topluluğun ortak çabalarının bir sentezi ve final ürünü olarak ortaya çıkacaktır. Devlet oluşumu sürecinde görülen bir sui generis'in finalleşmesinin Anayasa oluşum safhasındaki bir sui generis'idir aynı zamanda.

Böyle olduğu için Anayasanın yapılması süreci her ne tür olursa olsun dar

ve partikular planda çıkar ve davranışları tahamül edemez ve onların esiri halinde kalmaz. Anayasanın oluşturulması muazam büyük bir süreci oluşturduğu için, onun kemale gelmesindeki tüm safhalara mevcut tüm politik güçler, devlet kurumları, sivil toplum etmenleri, akademik ve bilim çevreleri ve iyi niyet sahibi olan, bilen ve katkı sunabilen tüm insanların katılması sağlanmalıdır. Nitekim bu sürecin böyle akacağına inanıyorum. Bu şekilde ortaklaşa hazırlanacak olan kaliteli, modern bir Anayasa, Kosova'nın, modern, demokratik ve yeni bir devlet olarak kuruluşunu sağlayacaktır.

*Hydajet Hyseni, PDK  
Kosova Meclis Üyesi*



# Kültür mirası yasası

*Dragisa Krstovic / Kosova Meclisi milletvekili, KMSL- SLKM Milletvekili Grubu*

9. Ekim 2006. tarihinde Kosova Meclisi oturumunda kabul edilen Kültür Mirası Yasası, onun asli görevi olması gereken Kosova'da kültür mirasının olası yıkımdan korunmasına değin gerekli olan mekanizmaları temin etmemektedir. Yasa genelde deskriptif olarak hazırlandığı için davranış kurallarını düzenleyen çok az sayıda regülatif-düzenleyici kuralları içermesi sonucu kültür mirası ile ilişkisi olan öznelerin görevleri hakkında çok aza sayıda düzenleyici kurallara yer vermektedir. Öyle ki Yasada birçok hukuki boşlukların olduğu izlenimi yaratılarak kültür mirasının korunmasında bu hukuki boşluklar büyük sorunlara yol açabilir.

Kabul edilen Yasanın birçok hükmü bu alanı ayarlayan

uluslar arası sözleşmeler ile olduğu gibi Kosova Geçici Özyönetimsel Anayasa Çerçevesi hükümleri ile uyumlu olup olmadığı da tartışma konusudur. Örnek olarak Yasada sık sık sözü geçen yetkili enstitü ifadesi anlamsız kalmış, Yasanın 4. 21 ve 4.22 maddeleri ile ilgili kültür mirasının piyasa fiyatına değin hüküm de pek anlaşılır değil. Bunun yanı sıra Yasanın 11. maddesindeki hüküm de



pek ayan değildir. Bu hüküm ile cezalar tayin edilmekte, yasanın 11. 2 maddesi ile ilgili düzenlemelerin de yapılmasına ihtiyaç yoktu.

Getirilmiş olduğu şekilde ve içerdiği ayrıntılarıyla bu yasanın amacına ulaşip ulaşamayacağı ve ayan ile basit bir şekilde uygulanıp uygulanamayacağı konusu ciddi bir şekilde ortaya atılmaktadır. Bir alanın sadece yasa ile kapsanmış olması

sonucu bir standardın yerine getirilmiş olarak algılanması iyi değildir. Aslında yasa öyle bir şekilde hazırlanmalı ki azami ölçüde korunumu temin etmeli, ayan olmalı, hukuk boşluklarının ortaya çıkmasına fırsat vermemeli, düzenlediği konu ile ilgili değişik yorumların yapılması ve kötüye kullanılmasına imkan sağlamamalıdır.

Eğer Kültür Mirası Yasası GSÖT tarafından onaylanırsa, işbu Yasada çok sayıda değişikliklerin ve tamamamlarının yapılması gerektiğini zaman gösterecektir. Bu ise Yasada değişikliklerin yapılması konusunda değişikliklerin yapılmasına yol açar ve bu durumda Kosova'da önemli ölçüde kültür mirası zamanla yok olmaya maruz kalacaktır.

## Din Özgürlüğü Yasası: ilerideki adımlar

*Alfons B. Lentze, AB tarafından finanse edilen 'Kosova Meclisi'ne Destek' Projesi Danışmanı.*

Beş din topluluğunu ad olarak tanımlamak için UNMIK 13 Temmuz tarihinde onaylanan Din Özgürlüğü Yasası üzerinde değişiklikler yaptıktan sonra 24 ağustos tarihinde Yasayı ilan etti. Böyle olmasına rağmen, UNMIK, 20 Eylül'e kadar Yasayı açık olarak ilan etmedi. Değiştirge sayesiyle 5.4. maddede yapılan değişiklik sayesiyle adları sayılmayan diğer dini toplulukların haklarını artırmaz ne de sınırlandırmaz, çünkü bu maddede diğerlerin de 'kapsandığı'

vurgulanmaktadır. Uluslar arası topluluk tarafından aranmadığı için Yasa ile kaç adet ve hangi dini toplulukların yasal statüye sahip olacağı hakkında bilgiler vermiyor.

Yasanın 2006 yılının Ekim ayının sonuna kadar kabul edilmesi için süre tanınmıştı. Yasa şu anda Kosova'yı idare etmekte olan uluslar arası topluluğu tarafından insan hakları ile ilgili istenilen standartların yerine getirilmesine değin 13 yasa

arasında yer almaktaydı -dini toplulukların kayıtlanmalarına dair herhangi bir referansı ortadan kaldırmak için yasa bir hayli budanmıştır. Yasa, dini özgürlüğe ilişkin genel prensipleri kapsamaktadır.

Hükümetin, ilgili bakanlık vasıtasıyla yazırlayacağı yasal düzenlemeler ile yasal statüsün gereken zaman içerisinde idare düzenlenmesini temin edecektir. Dini toplulukların yasal statüsü çok zor bir konu

olacaktır. Bu, yasama ve idare organlarına düşen bir görevdir ve büyük bir ihtimal ile Kosova'nın nihayi statüsünün saptanmasından sonra ele alınmayacaktır. Bu konunun yerli uluslar arası topluluk tarafından ilgili taraflardan gözetlenmesi gerekir.

Gözetlenmesi gerekli olan konu başlıkları şunlardır: dini toplulukların vergilendirmesi, Kosova'nın gelecekteki Anayasasından kaynaklanan haklar v.b.

# Dil Yasasına değin Yansıma

Mahir Yağcılar / 6+Parlamento Grubu ve Meclis Başkanlığı üyesi



Kosova'nın Şu anda kendi geleceği için bir tarihi ama aynı zamanda kritik ve karar verici bir dönemden geçtiği su götürmez bir gerçektir. Nihayi bir statüs ve her ülkeye devletin kurulması ağır bir yoldur ve çok sayıda kurbanlık ve tavizler gerektirir. Diğer yandan her yerin kendi tarihi, kendi özellikleri ve aynı zamanda kendi gerçekleri vardır. Bu özellikler, tarih ve gerçeklerde o devletin dillerinin özel yeri vardır.

Kosova Meclisi çok sayıda kişinin katıldığı tartışmalardan, oylamadan ve varılan tavizlerden sonra kendi organları ve prosedürleri ile Kosova Meclisi milletvekillerinin oy çoğunluğu ile Yasayı onayladı ve standartlar yönünde Kosova için saptanan şartların olumlu değerlendirilmesi için yolu açtı. Kosova'da temel ve

en önemli yasalardan biri olan bu kanunun pratikte gerçekleştirilmesi ve en iyi bir şekilde uygulanması gerekir. Yasanın uygulanması süresince Yasanın ne kadar daha iyi bir şekilde pratikte uygulanması amacıyla sözü geçen Yasa tasarısının hazırlanması ve onaylanmasında yapılan yanlışlıkların belirlenmesi gerekir. Yapılan temel yanlışlıklar arasında, en başta Kosova'da diller tarihinin yeterli derecede incelenmemesi, eski ve Şimdiki yasanın incelenmemesi, dilin korunması ve kullanılması için var olan gerçek mekanizmaların olmaması, parlamento grupları, başbakanlık ofisi ve Yasa ile ilgili ikircimliklerin ortadan kaldırılmasına ilişkin ilgili faktörleri arasında gerekli olan işbirliğinin olmamasında yatmaktadır. Diğer politik yanlış da azınlık toplulukları dillerinin yüzdelerle bağlanmasıydı. Verilerin olmaması ve nüfus sayımını hala yapılmaması olduğu gibi Kosova'da bitmemiş olan ve hala ayan olmayan desantralizasyon sürecinin olmaması gibi olgular görsel (relatif) olguları oluşturmaktadır. Buna rağmen Yasa son öneriler ile kabul edilen değişmeler ile ve AGİT temsilcisi ve diğer önericiler tarafından yapılan öneriler ile her ilgili taraf için memnun edici bir şekil almış bulunmaktadır.

Bundan dolayı tüm dillerin kullanılması bakımından

Yasanın gözetlenmesi ve değerlendirilmesi çok önemlidir. Gözetleme süresince Yasada görülen tüm boşlukların kayıt edilmesi ve Yasa'da zamanında değişikliklerin yapılması gerekir. Yasanın önemi ve gerçek mantığı bunu gerektirmektedir. Bu yasanın başarılı bir şekilde kullanılması için belki de en büyük meydan okumayı Kosova bütçesi olduğu gibi belediyelerin resmi dillerinin kullanılması ve belediyelerde resmi olarak dillerin kullanılması oluşturmaktadır. Sırp dili haklarının gerçekleştirilmesi daha doğrusu bunu gerçekleştirilmesi için ne kadar finansi araçlara ihtiyacın olacağı ve bu araçların nereden temin edileceği aydınlığa kavuşmalıdır. Diğer yandan ahalinin % 5 daha doğrusu %3'ünün temin edilmesi ya da geleneksel dilin tanımlanması da bir meydan okumayı oluşturmaktadır. Nüfus sayımı olmadan kim ve hangi esasa göre belirli belediyede belirli bir dili konuşan topluluğun yaşamakta olduğunu söyleyebilir. Belediye tüzükleri, Anayasal Çerçeve, 2000/45 sayılı UNMİK Kuralı ve Dillerin Kullanılması Yasası arasında uyumlaştırmayı kim ve nasıl yapacaktır, çünkü Yasada bunun önümüzdeki altı ay içerisinde mecburi olarak gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Bu Kosova Hükümeti için yeni meydan

okumaları oluşturmamakla birlikte tartışmalar için yeni hararetili konuları oluşturacaktır.

Aynı zamanda Yasa, resmi olan diller yanı sıra, belediyeler düzeyinde resmi dil olan diller statüsünü, örneğin Prizren belediyesinde Türkçe'nin resmi dil olmasının ayan olarak tayin edilmesi görevini de yerine getirmelidir. Diğer yandan belediyelerde resmi kullanımda olan dillerin tayin edilmesi ve tretmanı daha önemli olacaktır. Somut olarak bir geleneksel dil olan Türkçe'nin Mitroviça, Priştine, Vıçitrın ve Gilan belediyelerinde resmi olarak kullanılmasına aittir. Önceki resmîyetine, pratiğine ve geleneğine dayanarak bu konularda sorunların çıkmaması gerekirdi.

Kosova'da çok dilliği korumak daha doğrusu Kosova'nın hakiki olarak çok dilli bir yer olmasını istersek, o zaman bunu Dillerin Kullanılması Yasası ve bu Yasanın gerçekleştirilmesiyle göstererek Kosova'da kullanılmakta olan tüm dillerin var olması ile göstermeliyiz. Diğer yandan Yasanın uygulanması süresince var olan Yasa hükümlerinin dillerin korunması için yetersiz olduğu saptanırsa bunların kayıt edilip gerekli tamamlamaların ve değişikliklerin yapılması gerekir.

# Yasalar ciddiye alınmalıdır

Michael Schuetz & Michael Mors/ AGİT Kosova Misyonu

Her yasa bir politik kararı belirtir ve onun ait olduğu konu çerçevesini saptar. Bunun yanı sıra, bu çerçevenin geniş olması gerekir. Onun daha ayrıntılı olmasını, teknik açıdan değişik yönleriyle iktidar (yürütme) bölümü sağlar. Bu idari talimatlar, Parlamento'nun getirmiş olduğu karara göre ikincil önem taşıyan yasalardır. Onların pratikte gerçekleştirilmesi "yerine getirilmeleri" anlamına geldiği için, ilk aşamada Meclis tarafından kabul eden yasadaki boşluklar ikincil derece yasalar ile tamamlanmaktadır. İlgili taraflar yasa ile öngörülen görevlerinin yerine getirirler, daha doğrusu yasayı ciddiye alırlarsa, ikincil yasa düzenlemeleri ile yasanın pratikte kullanılması için gereken enstrümanlar sağlanır.

Belli bir şeyin yasa ile düzenlenmesi ile ilgili girişim başlatıldığı anda, yasa tasarısı ile ilgili belirli hesaplar olduğu gibi onun pratikte uygulanması ve kullanılması yasa tasarısını hazırlayanlar için olduğu gibi yasayı onaylayanlar için de yönelim olmalıdır. Bu, genellikle idare (yürütme) bölümü tarafından yerine getirilir. Bir kanunun pratikte uygulanması (ve kabul edilmesi) için gereken araçlar daha hazırlanma safhasında belirlendiği durumda bir yasanın ciddi oluşunun göstergesidir. Yasanın pratikte uygulanmaması Parlamento çalışmalarını engellemekte ve politik iradenin gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Örnek olarak



2003 yılında onaylanan iki yasanın henüz uygulanmamış olması kabul edilemez bir davranış oluşturur.

Uygulanmasına yardımda bulunmak amacıyla sekünder yasaların kabul edilmesi dinamiği hakkında verilerin temin edilmesi için, AGİT

üçüncü kez Kosova'da yasaların uygulanmasını değerlendirip basılmak üzere olan raporda sonuçları toplamıştır. Son iki raporda olduğu gibi en önemli hedeflerden biri Kosova Meclisi'nde kabul edilen yasaların ne derece uygulandığının tayin edilmesidir. 2005 yılında kabul

edilen yasalar odak noktası olmakla birlikte daha önceki yıllara ait sonuçları da içermektedir. Daha başka sözlerle, onun uygulanması ikincil yasa tasarısının uygulanması olduğu gibi yasa ile öngörülen organların kurulmasını da gerektirmektedir. Somut durumlarda yasaların uygulanması rapor ile kapsamamıştır. Çünkü AGİT Misyonu öncelikleri uyumlaştırmakta – gelecekte uluslararası güçlerin Kosova'da kalmaları da buna dahiyildir – şimdiki konu üzere bu nihayi bir rapor olacaktır. Bu hiçbir şekilde yasanın uygulanması ve onun uygulanmasının denetlenmesindeki önemini azaltmamalıdır. Şimdi olduğu gibi gelecekte de bunun önemi çok büyüktür.

Yasaların uygulanması için kim sorumludur? Başbakanlık Ofisi (BO) mi, bakanlıklar mı, Kosova Meclisi mi? Aslına bakılırsa bunların hepsine sorumluluk düşer.

Bileşik olmaları yüzünden tüm yasaların uygulanmasına değin değerlendirmenin birkaç sözde yapılmasının zor olduğu göz önünde bulundurularak bazı sonuçlar getirilebilir. Bakanlıklarda söz iken önemli bir ilerlemenin var olduğu görülmektedir ancak onun daha da iyileşmesi için her zaman yer vardır. Başbakanlık Ofisinde söz iken, AGİT, maaşlefe orada yükümlülüklerine yerine getirilmesi konusunda bir gerilemenin söz konusu olduğu sonucuna varmıştır. Acil olarak bu durumun



düzeltilmesi ihtiyacı vardır. Eğer Hükümet Çalışma Yönetmeliği (İç Tüzüğü) ile uygulanması gereken yasaları uygulama konumunda değilse, Başbakanlık Ofisinin tasarımının koordine edilmesinde yönetici rolünü üstlenmesi zor olacaktır, oysa böyle bir şey sözü geçen Çalışma Yönetmeliği ile öngörülmektedir. Düzeltmelerin yapılmasına büyük bir gereksinimin var olduğundan hareket ederek, Hükümette yasaların gerektiği zaman içerisinde uygulanması için sorumlu olan en azından bir kişinin tayin edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. İkincil yasaların hazırlanması ile ilk aşamada esas yasaların uygulanmasında yardımcı olacak ikincil yasalar arasında mevcut dengesizlik hâlâ vardır.

Kosova Meclisi, yasaların uygulanıp uygulanmadığını denetleme görevini kabul etmekle kendine büyük bir görev üstlenmiş bulunmaktadır. Kosova Meclisi Yönetmeliği 53. Kuralı bunu ayarlamakta ve kurullara yetkiler vermektedir. Kurulun hakkı olarak 53. Kuralın birinci fıkrasının bu denetim görevini yaptığı görünse dahi 3. fıkra belirli kurullara daha detaylı görevler vermektedir. Bu, diğerleri arasında inceleme ve yetkilerin kontrolünü olduğu gibi bireysel haber verme görevini de kapsamaktadır.

Bu mekanizmalar daha fazla teknik ve daha kapsamlı parlamento denetimi ve tasarı ile ilgili yürütme dalının etkinlikleri için iyi olanakları temin etmekte ama bunlar bütünlüklü olarak kullanılmamaktadır. Diğer yandan bununla ilgili incelemeler Kosova Meclisi'nin 53. Kuralı uygulaması için

yeterli araçlara sahip olup olmadığı ile ilgili soruyu ortaya atmaktadır. Desteğe sahip olmayan kurulların her yasanın uygulanmasına değin kapsamlı bir göstergesi hazırlamaları için sorumlu olmaları normal bir şey midir? Eğer değilse o zaman Yönetmeliğin değiştirilmesi gerekir; eğer değiştirilmezse bunlar ciddiye alınmayacaktır.

Kurulların 52. Kuralı uygulamaları için gerekli olan araçlara sahip olup olmamaları bir yana, Hükümetin bunların uygulanmasını sağlaması kamu çıkarını oluşturmaktadır. Sağlık, Çalışma ve Sosyal Yardım Kurulu, UDE- NDI ile birlikte sağlık ile ilgili yasanın uygulanıp uygulanmadığına dair özel raporu ele almıştır. Bu alanda yapılan parlamento denetimi ile ilgili onların çalışmaları progresif bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Kısacası primar yasalar tasarısını hazırlayanlar, ki bu genelde yürütme bölümüdür, yasaların uygulanması için gerekli olan araçları dikkatle tayin etmelidir. Bu bileşik bir şey olmamalıdır; herşeyden sonra onun uygulamasını yasa tasarısını hazırlayan aynı bakanlık gerçekleştirmektedir. Kosova Meclisi aynı zamanda onaylanmadan önce yasanın gerçek olup olmadığını denetlemeli, yürütme bölümüne aktarılan sorumlulukların gerçekleştirilmesini izlemelidir. Kosova Meclisi'nde yasaların uygulanıp uygulanmadığına dair üçüncü rapor daha geniş olarak bu konular ile uğraşacaktır. Bu raporun mesajlarından biri tüm enstitülere ve herkese aittir: yasaların ciddiye alınması gerekir.

# Sağlık Yasasının

*Fatmire Mulhaxha-Kollçaku, ORA*

Sağlık sektörü her toplum için hayati önem taşıyan bir alanı oluşturmaktadır. Kosova şu anda çok boyutlu bir dönüşüm (tranzisyon) döneminden geçtiği için, vatandaşların sağlık alanındaki ihtiyaçlarını karşılayacak bir sağlık sisteminin oturtulması için bir sürü güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Sağlık, Çalışma ve Sosyal Refah Komisyonu (Komisyon), Kosova'da sağlık alanında karşılaşılan ağır durum karşısında tedirgindir ve kendisine düşen görev çerçevesinde bu alanda durumun iyileşmesi için ilgi göstermektedir.

Kosova'da vatandaşların sağlık alanındaki durumlarının düzeltilmesi, ilerlemesi ve hukuk açısından düzenlenmesi Yasanın temel amacı olduğu yüzünden, Kosova Hükümeti, daha doğrusu Sağlık Bakanlığı, fakat aynı zamanda Parlamenta da bu yasanın olduğu gibi diğer yasaların da gerçekleşmeleri görevi düşer.

Kosova Meclis nezdinde kurulmuş olan komisyonların denetlenme görevleri henüz bir yeniliği oluşturmaktadır, özellikle de Kosova Meclisi tarafından çıkan yasaların pratikte ne denli gerçekleştiğini gözetlemeleri bu yönde yeni bir pratiği oluşturmaktadır. Kosova Meclisi Çalışma Yönetmeliği ile kendisine verilen bu görevden hareket ederek, Komisyonumuz böyle bir girişimde bulunmuştur. Temel gayemiz, Sağlık Yasası ile öngörülen yasal düzen-

lemelerin ve amaçların ne denli gerçekleştiği hakkında bilgilerin yerinde alınmasıydı. Bakanlık ve diğer kurumların çalışmalarında olası hataların bulunması için Komisyon bu işe girişmemiştir. Amacımız, Kosova'daki tüm vatandaşlara ne kadar daha kaliteli bir sağlık hizmetlerin sunulmasından ibaretti. Nitekim sözü geçen Yasanın pratikte gerçekleşmesi ve uygulanmasının temel amacı da buydu.

Sağlık Yasası, sağlık alanı ile ilgili esas kanunu oluşturmaktadır. Bu olgudan hareket ederek, Komisyon, bu yasanın gözetlenmesi için karar aldı. Diğer bir neden ise, bu Yasanın onaylanmasından sonra da Kosova'da sağlık alanında durumun iyiye doğru gitmemesi idi. Özellikle vatandaşta sağlık alanı ile ilgili kamu kuruluşlara karşı güvenin azalması, sağlık işçilerinin memnuniyetsizliği, Kosova'da sunulan sağlık hizmetleri kalitesinde düşüşün kaydedilmesi, özellikle de üçüncül seviyede sağlık sisteminin gelişmesi için imkanların olmaması düşündürücü boyutlara varmıştır.

Bir kaç aylık bir çalışma sonucu Komisyonun hazırladığı Rapor, Sağlık Yasasının gerçekleşmesi ile ilgili bulguları içermesi yanı sıra alınması gereken önlemleri de kapsamaktadır. Bu Rapor, Mecliste görüşülüp onaylanmak üzere Başkanlık Kuruluna teslim edilmiştir. Meclis tarafından kabul edildikten

# yürürlüğe koyulması statüsü ve onun güçlendirilmesi

Kosova Meclisi üyesi/ Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Komisyonu Başkanı



Kosova Üniversite Klinik Merkezi'ne Komisyon üyelerinin yaptığı ziyaret

sonra, bu Rapor, Hükümete, doğrusu Sağlık Bakanlığına gönderilecektir.

Komisyon, aynı zamanda, bu Raporun Meclis WEB sayfasında yayınlanmasını da önermektedir.

Yapılan bu gözetleme işinin amacı Yasanın uygulanabilirliğinin tasdiklanması ve sağlık alanında durumun düzeltilmesinden ibaretti.

Gözlem sırasında şu hususlar esas hedefler olarak saptılmıştı:

- Sağlık Yasasının genellikle uygulanmasının denetlenmesi.

- Yasanın uygulanması sırasında Sağlık Bakanlığında düşen görevlerin yerine getirilmesinin değerlendirilmesi.

- Alt kanun belgelerinin çıkarılması ve Bakanlık ile diğer ilgili kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması.

- Sağlık Yasasının gerçekleştirilmemesinden kaynaklanan sonuç ve etkilerinin değerlendirilmesi.

Bu amaç ve hedeflerin yerine getirilmesi için Komisyon şu adımları atmıştır:

1. Komisyon üyeleri tarafından Çalışma Grubunun oluşturulması;

2. Sağlık Yasasının uygulanmasında önemli olan kurum, kuruluş ve sivil toplum etmenlerinin belirlenmesi;

3. Mahali ve merkez seviyede önemli sağlık kuruluşlarına ziyaretler;

4. Sağlık hizmetlerinden yararlananlar ile birebir görüşmeler;

5. İlgili belgelerin incelenmesi ve analizi.

Komisyon tarafından bilgilerin derlenmesi iki safhada gerçekleştirilmiştir:

• Bakanlık dışındaki kaynak-

lardan derlenen veriler (yerel idare organları, sağlık hizmetlerinden yararlananlar, önemli sivil toplum örgütleri v.b.).

• Sağlık Bakanlığı'nda yapılan incelemeler sonucu verilerin derlenmesi.

Bununla Komisyon veri toplama çalışmalarını kapatmıştır.

Verilerin toplanmasından sonra elde edilen bilgilerin analizi yapıldı ve tartışmalardan sonra ilgili sonuçlar çıkarıldı. Birkaç ay içerisinde yapılan bu çalışma sırasında elde edilen tüm önemli bilgilere Raporda yer verildi.

Gözlem sırasında yapılan saptamalar Yasanın gerçekleşmesi ile ilgili Komisyon değerlendirmelerini oluşturur. Yapılan bu değerlendirmeler bireysel ve dayanıksız görüşlere değil, güçlü argümanlara dayanmaktadır.

Çalışmalar sonucu ortaya çıkan önemli bulgulara dayanarak Komisyon tarafından hazırlanan sonuçlar, diğer milletvekilleri tarafından da genel kurulu toplantısında onaylanmayı beklemektedir. Aynı zamanda, belli bir zaman diliminin geçmesinden sonra, bu sonuçların uygulanmasında nereye kadar varıldığı konusunda Bakanın bir raporla çıkmasını beklemekteyiz.

# Parlamento ve medya

## Parlamento ile medya arasındaki ilişkiler nasıl olmalıdır?

Skënder Durmishi



Bu soru sürekli olarak ortaya atılan ve tartışılan bir konudur. Konu itibari ile hiç de kolay olmayan bu konu bundan böyle de hararetli bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Onlar birbirlerine ne denli muhtaçtır ve bir birinin çalışmalarına ne şekilde köstek olmaktadır? Birbirine hangi durumda yardım eder ve hangi durumda bunu engellerler? Aralarında mevcut olan ve aşılması gereken kızıl hat nasıl belirlenir? İncelenmesi ve medyada temsil edilmesi gereken kamu çıkarı taşıyan konunun belirlenmesinde sınır çizgisi nedir (belli konu hakkında bilgi almak ve onu araştırmada yasal haklar zedelenmeden nereye kadar gidilebilir) ve medyanın girmemesi gereken bir kamu görevlisinin özel hayatı denen bölüm nereden başlar veya resmi ya da devlet sırası nereden başlar?

Bu sorular demokrasi açılımları ve diğer özelliklerine göre değişik ülkelerde de ele alınmaktadır ve onlarla

ilgili çeşit içerikte cevaplar verilmektedir. Buna rağmen ana farkları yaklaşım pratiklerinde aramak gerekir, diğer yandan formal, yasal ve deklaratif yönleri bakıldığında pozisyonlar birleştirilmiş ve genelde afirmatif bir içerik sergilemektedir.

Bu konunun bileşik ve çok duyarlı bir konu olduğu ayandır: bu konu tartışmaya alındığında, ilk tesir-itici kuvvet ve ilk reaksiyon ortaya çıkacaktır – “medya tamamıyla bağımsız olmalı ve devlet enstitülerinin medyadan ellerini uzak tutmaları gerekir”! Bu konu teknik ve yasal-formal açıdan bakıldığı zaman ileri sürülenlerin doğru bir saptama olduğu ve garanti edilmesi gerektiği ayandır. İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve özel akitlerden başlanarak bu çok sayıda uluslararası akitlerle garanti altına alınmıştır. Ama bu olguların dışında medya ile parlamento arasında partnörlüğün yapılmaması için hiç bir sakınca yoktur. Aslında burada temel görevleri hiç bir şekilde tehlikeye getirmeyen bir “modus operandi” söz konusudur, ve bu olgu bilakis onlara yardım etmektedir. Bu bir bakıma önyargılardan arınmış ve ilk sırada vatandaşın çıkarı gözönünde bulundurulmuş ve Parlamento arasında ne tür bir iletişimin kurulmasının gerektiğine ait bir “centilmen anlaşmasını” oluşturmaktadır.

Kosova Melisi medya ile partnörlük için hazır olduğunu ayan olarak ifade etmiştir. Meclisin tüm çalışmaları kamuya açık bir şekilde gerçekleşmektedir. Kosova Meclisi, Meclis çalışmalarında en önemli olan değişiklikler ile ilgili reformları yerine getirme ödevini gerçekleştirmeye de kendine görev bilmektedir. Bu yeni yaklaşımda en önemli noktalardan biri de özellikle medya ile işbirliğinin yapılmasını içermektedir.

Tüm medya temsilcileri için tertiplenen kabülde, Meclis Başkanı Sn Kole Berisha bu hedefler hakkında şöyle konuştu: “Yurttaşlarımızın mevcut yasaları ne kadar daha iyi tanımalarını istiyoruz. Böyle bir şey ise medya vasıtasıyla gerçekleşebilir. Öyle ki sizi Meclis çalışmaları ve etkinliklerini daha yakından izlemenizi davet ediyorum. Kurallara göre davrandığınız zaman Meclis kapıları (ve mevcut evaklar) size hep açık olacaktır.





# arasında partnörlük olası mı?

*Onlar sürekli olarak bir birine güvenmeyip sürekli rakip midir ve onların partnör olmaları için şansları var mıdır?*

Kosova Meclis Başkanı Danışmanı

Meclis'te hiçbir şey gizli değildir. Her şey bilinir, herşey açıktır, açık olmalıdır – çünkü bu Meclis'tir”.

Bu gibi temel parlamento ilkelerinin gerçekleştirilmesi hedef olarak alınmaktadır – şeffaflık, etkili olma, sorumluluk, Meclis çalışmalarında değişik düşünce ile seslerin yer alması.

Bu olgu medyanın reddedilmediğini, bilakis davet edildiğini gösteriyor; medyanın

meclis çalışmalarına daha fazla katılması , tüm çalışmaları daha incelikli olarak kamuoyuna anlatması, Meclis çalışmalarında görülen olumlu ve olumsuz yanları olduğu gibi başarılar ile başarısızlıkları kamuoyuna aktarması için davet edilmektedir. En önemli olanı da, medya, Meclis çalışmaları sırasında önemli bulduğu konuları ele alıp işlemeli, ancak Parlamentoda olması genel çıkar açısından önem arz etmektedir.

Medya ve Meclis çalışmaları arasında bir partnörlüğü isabetli bir gelişme olarak değerlendirenlerin sayısının artması yanı sıra böyle bir şey daha verimli çalışmanın sağlanmasına da yol açmaktadır. Bu konunun ele alındığı birkaç uluslar arası forumları ve toplantılarda böylesonuçlar çıkmıştı. Düzenlenen forum ve toplantılarda bu tür bir partnörlük hoşgörü ile karşılanmaktadır ve bu sadece parlamento ya da medyanın çıkarı olarak değil – her şeyden önce yurttaşların çıkarından olduğu sonucuna varılmıştır. Bu ikisi arasındaki anlayışın olmaması her ne kadar kabul edilebilse de bir birine karşı düşmanca davranmaya anlam vermek mümkün değildir. Okuyucuları, seyircileri ve dinleyicileri karşısında sorumlu olan medya, kendine düşen görevden hareket ederek Parlamentoda olup bitenlerin kamuoyu gözetimi altında olması yönünde kendine düşen görevi yerine getirmek için çaba harcar. Diğer yandan Meclis, medyanın kendi görevini bağımsız ve profesyonel bir şekilde yerine getirmesi için gereken koşulları sağlar ve bu yönde tüm ilgili enformasyonları medyaya temin eder. Tüm bu kriterlerin yerine getirilmesi ile iki tarafın yararına olacak bir partnörlük sağlanabilir, dahası böyle bir işbirliği yararlı da olur.

Esas olan şey medyanın enformasyon edinme hakk-

ına sahip olmasıdır. Parlamento ise vatandaşa en yakın olan demokratik, yasama ve karar alma enstitüsüdür. Her ikisinin de kendi çalışmalarında bağımsız olmalarına ilişkin oturtulmuş iyi kuralları mevcuttur. Buna rağmen işbirliğinde bulunmaları için de hiç bir sakınca yoktur.

Aslında temel konu bunun bir mecburiyet olarak algılanmaması meselesidir. Çünkü, mümkün olduğu her durumda mecburiyetin yerine getirilmemesi için türlü bahaneler uydurulabilirken, burada asıl olan şey bunu partnörlüğün gelişmesi için bir şans olarak görmek gerekir. Her iki tarafın birbirlerini karşılıklı olarak tamamlamaları ve böyle bir tamamlamaya aslında ihtiyaçları olarak algılanmalıdır. Ve birbirilerine karşı ihtiyaç duydukları vurgulandıktan sonra, bir tarafın bunu uygulanan bir sansür olarak algılaması, diğer tarafın ise aynı şey için kölelik muamelesi yapılması veya editör bağımsızlığının ellerinden alınması gibi bir girişim olarak algılamalarına gerçekten yer yoktur. Her iki taraf için -medya ve Parlamento açısından vatandaşın bilgi alma hakkı ortak bir paydayı oluşturmaktadır. Partnörlüğün temin edilip sürdürülmesi ile bu görev daha çabuk, daha kolay ve daha ayan olarak gerçekleştirilebilir.





## Kosova'nın Rüşvetçiliğe karşı Ajansı

*Hasan Preteni, Kosova'nın Rüşvetçiliğe karşı Ajans müdürü*

Kosova'nın Rüşvetçiliğe Karşı Ajansı, metninde devamında KRKA, 2004/34 Sayılı 'Rüşvetçiliğe karşı Yasa' ile saptanmış olan sorumlulukları yerine getiren bağımsız bir organdır.

Kosova'nın Rüşvetçiliğe Karşı Ajansı 17.07.2006 tarihinden itibaren, müdürünün seçimi ile çalışmaya başlamıştır. Müdürün temel etkinlikleri Enstitü Organogram şemasında ve aynı zamanda çalışmaya değin prosedürel kuralları ile saptanmış bulunmaktadır. KRKA yerel ile uluslar arası enstitüleri yardımıyla altı aylık bir süre için görevde bulunacaktır. (KRKA müdürü seçilinceye kadar).

KRKA Kosova'nın çok önemli bir enstitüsüdür. Onun çalışmaları yerel ve uluslar arası enstitüler tarafından yapılacak olan desteğe bağlı olacaktır. Tüm Kosovalıların temel siyasi zorluklarından-sorunlarından biri Kosova'nın nihayi statüsüdür, diğer yandan "iç" sorunlardan birini ise işsizlik ile rüşvet olayları oluşturmaktadır. Rüşvetçiliğe karşı savaş uluslar arası topluluk önünde Kosovalıların en önemli argümanlarından biri olmalıdır. Çünkü, bu, Kosovalıların bir devlet kurmak, bilinçli olarak davranmak, Avrupa medeni devletleri ailesi ile bütünleşmeleri, demokratik ile bağımsız enstitü kurmaları için ne denli hazırlıklı olduklarının bir göstergesini oluşturacaktır.

KRKA müdürünün 5 yıllık bir dönem içerisindeki çalışmaları ile ilgili fikirleri

Kendi misyonunu gerçekleştirmek için KRKA'nın :

- a) bağımsız
- b) profesyonel
- c) profil strüktürlere sahip
- d) işbirliğine açık
- e) şeffaf ve
- f) iyi ödenmiş olması gerekir

### a) BAĞIMSIZLIK

Bağımsız olması, onun çalışmalarını politik yelpazeden etkilememesi anlamına gelir, onun profesyonel kadrosu politik partilerin etkisi dışında olmalı ve aynı zamanda çıkar grupları

ve formal olmayan diğer gruplardan uzak kalmalıdır. KRKA etkinliklerinin taşıyıcıları arasında öz geçmişlerinde kirli işler ve kriminal-suç etkinlikleri olanlar bulunamaz. KRKA eylemlerinde bulunacak olanların geçmişleri olduğu gibi onların aile üyeleri de bu Enstitüyü vatandaşın desteklemeleri ve ona dayanmaları için güçlü bir güven kaynağını oluşturmalarıdır. KRKA'nın çalışacağı mekan Hükümet, Meclis ve herhangi bir devlet enstitüsünden ayrı olmalıdır. Diğer enstitüler ile beraber çalışanlar arasında sürekli olumsuz raporların oluşmasına neden olarak çıkar çatışmalarının her zaman yasanın uygulanmaması yönünde riziko oluşturur.

### b) PROFESİYONELLİK

KRKA'da çalışanların iyi bir eğitimden geçmiş olmaları, profesyonel bir şekilde hazırlıklı ve ülkede hukuk sisteminin işlemsedini ayrıntılı bir şekilde bilen profesyonel bilgi sahibi kişiler olmalı. Özellikler dış ülkelerde de öğrenim görmekte olan gençlerin eğitimine özel önem verilmelidir. Yabancı dillerin bilinmesi (genelde İngilizcenin), bilgisayarda çalışmaların en iyi bir şekilde becerilmesi ve hukuk sistemi ile KRKA'da var olan ödevlerin bilinmesi başarının elde edilmesi için güçlü parametreleri oluşturmaktadır. KRKA'nın, Kosova'nın rüşvetçiliğe karşı stratejisini hazırlaması ya da var olan stratejisini değiştirmesi gerekir. Değişiklikleri önerirken hukuk sisteminde sistematik değişiklikleri önererek rüşvetçiliğin azaltılması ve büzbütün olarak ortadan kaldırılmasını etkilemesi gerekir. KRKA'nın (diğer Sivil Toplum Kuruluşlarıyla birlikte)

rüşvetçiliğin durdurulmasına katılması gerekir. KRKA'nın aynı zamanda kamu ile özel sektörde etik-ahlaki kod ve davranış platformunun tasarlanmasında öğüt vermeye katılması gerekir.

#### c) UZMANLAŞTIRILMIŞ BİR YAPI (STRÜKTÜR)

KRKA strüktürü tüm etkinlik alanlarını kapsar. Strüktür yasanın gerektirdiği görevler esasınca saptanmalı. Onun strüktürü diğer bir ajans strüktüründen kopya edilmemeli, yörede var olan buna benzer ajansların pratiğinden yararlanarak, yasa ile saptanan görevler ve sunulan bütçe yardımıyla fonksiyonel bir strüktürün temin edilmesi gerekir. KRKA horizontal ve vertikal olmalıdır. Horizontal bir düzey ile Kosova düzeyinde güçlü ve stabil bir merkezin kurulması, diğer yandan vertikal bir düzey ile bel ediyeler düzeyine kadar Kosova yörelerinde bulunan merkezlerin çalışması düşünülmektedir.

#### d) İŞBİRLİĞİNE AÇIKLIK

KRKA rüşvetçiliğe karşı savaşan tüm yerel ile uluslar arası strüktürler ile işbirliği yaparak, totaliter sistemden demokratik sistem safhasına başarıyla geçen devletlerin görgülerinden yararlanarak, devlet mallarını özelleştiren devletler ile işbirliği yapmalıdır. Avrupa Birliğine üye olan ya da üye olmaya yakın olan devletlerin sahip oldukları pratiklerden yararlanması gerekir.

KRKA'nın ülkenin eğitim enstitüleri ile işbirliği yapması, rüşvetçiliğe karşı savaşın kazanılması için tümünün çabasıyla elde edilebileceğini hedef sayarak çeşitli seminer ve atölye çalışmalarını örgütlemesi gerekir. KRKA'nın uluslar arası

dokümanlarından çıkan görevleri hakkında Kosova yetkililerine haber vermesi ve bu görevlerin ne şekilde yapılabileceği hakkında önerilerde bulunması gerekir. Rüşvetçilik eylemlerini acil ve doğru olarak ele alacak olan adli ile polis enstitülerinin sunulması için çaba harcanmalıdır.

Adliyede olduğu gibi savcılıkta da rüşvetçiliğe karşı savaşta mücadele edecek profesyonel organların kurulması konusunda da düşünmek gerekir.

#### e) ŞEFFAFLIK

KRKA'nın çalışmaları şeffaf olmalıdır. Daha yüksek enstitülerde rüşvetçilik eylemlerinin yayınlanması yurttaşların KRKA'ya ve diğer enstitülere karşı inançlarını artıracaktır. KRKA'nın bir "web" sayfa açıp yurttaşların rüşvetçilik olaylarına ilişkin bilgileri vermesini temin edecek olan bir açık telefon hatını temin etmesi gerekir.

#### f) İYİ ÖDENMİŞ OLMALI

KRKA'da çalışmakta olanların maaşları iyi olmalıdır. Maaşları Kosova Konsolide Bütçesinden temin edilmelidir - maaşlar onların ve ailelerinin iyi bir şekilde yaşamalarını temin etmekle birlikte, kendilerinin bir profesyonel olarak bu görevde çaba harcamalarını körüklemelidir.

Sadece maaşları iyi olan kişilerin rüşvetçilikten uzak duracakları ve profesyonel yaşamlarında kendi görevlerini yapmakta sonuna kadar çaba harcayacaklarının bir garantisidir.

Kosova Bütçesi KRKA'nın çalışmaları için iyi bir garantiyi oluşturmakla birlikte rüşvetçiliğe karşı savaşmakta olanlar için bir ödül olacaktır. Kat kat geri çevrileceği yüzünden rüşvete karşı yürütülecek savaş için harcanan finansi araçlarda kısıtlama yapılmamalı. Profesyonel olan

personelin hem savcılık hem de mahkemede özel bir konuma sahip olmaları gerekir.

#### SONUÇ

Kosova'da rüşvetçiliğe karşı savaş, sadece genel bir ulusal niteliğe dönüşmesi halinde ve bu savaşı Kosova enstitülerinin desteklemeleri ile kazanılabilir. Yurttaşların bilinci Avrupa düzeyinde olmalıdır. Herkezde bu ortak inanç hüküm sürmelidir. Eğer rüşvetçiliğe karşı savaşım verirsek biz aynı zamanda: hukuk düzeni, demokrasi ve insan haklarını korunması için olduğu gibi, iyi bir idare, sosyal hakların korunması, rekabet, ekonomi büyüme, bir kamu enstitüsüne karşı inancın artırılması olduğu gibi toplumun ahlaki değerlerinin artırılması için de savaşım vermekteyiz. Rüşvetçiliğe karşı savaşımı sadece bununla ilgili tüm olaylar bildirildiğinde ve bu savaşıma tümünün katılımıyla kazanabiliriz.



# AGİT'in Kosova Misyonu'na Desteği

Eylül – Ekim 2006

Franklin De Vrieze, OSCE Mission in Kosovo

## Meclis Başkanlığı Slovenya'yı ziyaret etti

17 - 19 Eylül tarihleri arasında, Kosova Meclisi Başkanlığı Slovenya'nın Lublana kentine bir çalışma ziyareti yaptı. GSÖT Ofisi isteğine göre AGİT'in ziyareti desteklemesi ve delegasyonla birlikte Lublana'ya gitmesi kararlaştırıldı.

Başkanlık üyeleri Slovenya Millet Meclis Başkanı Sn. France Cukjati, Meclis Dış Siyaset Komisyonu Başkanı, Meclis Genel Sekreter Vekili, Dış İşleri Bakan Vekili ve Meclis Uluslar Arası İşbirliği ve Protokol Bölümü başkanları ile görüştü.

Meclis Başkanları Berisha ve Cukjati yöresel inter parlamento işbirliğinin yapılması ihtiyacının var olduğu konusunda uzlaşarak, gelecekte her iki parlamento delegasyonları arasında ortak toplantının yapılması gereksinimine işaret etti. Kosova delegasyonu Slovenya Meclisi görgülerinden yararlanmayı isteyerek, Meclis bütçesinin kabulü, Meclis Genel Sekreterinin seçimi ve mandati, genel kurul toplantılarına değin gündem sırasının tayin edilmesi, genel kurul toplantılarındaki tartışma idaresi ve Meclis protokol bölümünün çalışmasına ilişkin çok sayıda sorular sordular. Bu ziyaret, parlamentolar arası yöresel işbirliğin geliştirilmesi amacıyla ulaşarak iki taraf görgülerinden yararlanmayı temin etti ve AGİT, Kosova Meclisi'nin ileride de ziyaretlerde bulunması amacıyla yardımda bulunmaya devam edecektir.

## Kosova Meclisi, istihbarat etkinliklerinin parlamento denetimini tartışıyor

27 eylül tarihinde Silahlı Güçlerin Kontrol edilmesine değin Demokratik Merkez (DCAF), Politik Araştırmalar ve Gelişme (KIPRED) işbirliğiyle olduğu gibi Kosova Meclisi işbirliğiyle de "İstihbarat Etkinliklerinin Parlamento Denetimi." başlığı altında bir çalışma atölyesi düzenledi. Katılımcılar arasında Güvenliğe değin yeni kurulmuş olan Meclis Komisyonu üyeleri olduğu gibi, Parlamento Grupları Başkanları ve Başbakanlık Ofisi güvenlik sektörü temsilcileri yer almaktaydı.

Giriş konuşmasında, AGİT Misyonu Şefi Yardımcısı Dr. Jens Modvig, Meclis'i kutlayarak Meclisin güvenlik sektöründe demokratik kontrol konusunda hızlı olarak ilerlediğini belirtti. Özellikle yetkilerin UNMIK'ten GÖK'e aktarılması planlaştırıldığından daha önce yapıldığını ve bunun acil sektörden, polis denetimi ve şimdi de istihbarat yoluyla yapıldığını öne sürdü. Güvenlik Komisyonu Başkanı Sn Naim Maloku,

çalışma atölyesinin, Meclise, var olan istihbarat ajansları konusunu nasıl kullanmaları gerektiği, geçiş döneminde olan ülkelerin görgülerinden nasıl yararlanmanın gerektiğini, istihbarat ajanslarına değin yasaların tasarlanmasında ilerlemenin kaydedilmesi ve örgütlü suçlara karşı savaşımın güçlendirilmesi konusunda yardımda bulunmasına değin yolları belirlemesini beklediğini belirtti. Düzenlenen üç alt yuvarlak masa toplantıları ile katılımcılar genel denetim sistemlerini olduğu gibi verilerin toplanmasını, açıklık ikircimliğini ve milletvekillerinin operasyonel gizlerini ile dikkatle incelemelerini görüştüler. AGİT, istikrarlığa karşı yapılan tehditlere değin kamu tartışmaları ihtiyaçlarını olduğu gibi gelecekte getirilecek olan yasa paketleri için hazırlıkların yapılmasını izlemeye devam edecektir. AGİT'in önerisi üzere DCAF'tan iki danışman Meclis'te çalışmaya başlayarak Güvenlik Komisyonuna öğüt vermeye (müşavirlik yapmaya) başladı.

19 Ekim tarihinde, Meclis, kendi genel kurul toplantısında İç İşleri Bakanlığı tarafından Kosova'da güvenlik durumu ile ilgili sunulan ilk raporu tartıştı. Rapor, Güvenlik Komisyonu tartışmalarının konusu olmakla birlikte komisyon üyelerinin büyük bir kısmı genel kurul toplantısında rapor ile ilgili yorumlarda bulundu.

## Anayasal sürece değin uzmansal seminer düzenlendi

AGİT 29 Eylül tarihinde Priştine'de Anayasal sürece değin Uzmansal Seminer düzenledi. Bu seminer 20- 22 Temmuz tarihleri arasında Üsküp'te düzenlenen ve Anayasal Konulara değin Parlamento ile Uzmansal Yuvarlak Masa (PERCİ) toplantısının bir devamıydı.

Yapmış olduğu açılış konuşmasında AGİT Misyon Şefi Ambassador Werner Wnendt, Anayasal sürecinin, kendi içeriği kadar çok önemli olduğunu belirtti. Onun belirttiğine göre, Anayasanın gerçekleştirilmesinin kolaylaştırılması için politik konsensüsün ve popüler desteğin olduğunu ve devlet strüktürünün gerektiği gibi çalışması konusunda çaba harcandığını belirtti. Yeni Anayasanın statüs ile ilgili müzakerelerden çıkan konuları içereceği için, desantralizasyon, kültürel miras, topluluk hakları ya da ekonomik konular gibi formal tasarlamanın statüs ile ilgili konuşmalarında alınan sonuçları beklemesi gerektiğini belirtti. Anayasa aynı zamanda seçimlere yol açacak ki bu politik geçişi de tamamlayacaktır.

Estonya'dan iki uluslar arası uzman uzmansal seminere katıldı. Sn Juri Adams, Estonya'nın eski Adalet Bakanı, Yasal Konulara ait Estonya Meclisi'nin Eski Başkanı ve Estonya Anayasası müelifi Sn Liia Hanni. Kendisi aynı zamanda Estonya hükümetinin eski üyesi ve Estonya Anayasal Meclisi'nin eski üyesidir. Onların katılımı demokratik bir geçişten gelen ve anayasayı tasarlayan görgülerin paylaşımı için bir fırsattı.

Tartışmalar süresince katılımcılar anayasal sürecinin temel hedeflerinden birinin şeffaflık ile kapsamlılığına saygı göstererek onun yasallığının temin edilmesi ile ilgili ortak anlayışı kabul ettiler. Bununla uyumlu olarak Anayasayı tasarlayacak ve gözden geçirecek olan organ çeşidinin konusunda tartışmalarda bulunarak kamuoyu katılımının olduğu gibi yurttaş eğitiminin bu çalışmaların kilisel noktası olduğu sonucuna vardılar. Anayasanın hazırlanmasına tüm topluluklardan temsilcilerin katılmaları gerektiği ve Anayasal süreci süresince onların tüm endişelerinin göz önünde bulundurulmasının temin edilmesinin önemine işaret edildi.

30 Eylül tarihinde Meclis Başkanı Sn Kolë Berisha, Meclis Başkanlığı üyeleri, Parlamento grupları Başkanları-Şefleri ve Kosova Müzakereler Ekibinin Politik –Stratejik Grubu üyeleri uzmansal yuvarlak masa toplantısı bulgularını tartışmak ve politik düzeyde başlatılacak olan yolları araştırmak için bir araya geldiler.

AGİT şu anda ICO, UNOSEK, Temas Grubu üyeleri ve

UNMİK'in politik rehberliğinde yerel aktörler ile işbirliği yapılarak kapsamlı ve şeffaf bir Anayasal süreci desteklemek için kapasite yapılanması girişimlerini göz önünde bulundurmaktadır.

## Zagreb'te düzenlenen yöresel parlamento konferansında adalet ve güvenlik tartışıldı

16 Ekim tarihinde Kosova Meclisi üyeleri "parlamento troikası" tarafından örgütlenen ve Avrupa Parlamentosu, AGİT Parlamento Meclisi ve İstikrarlık Paketi Çalışma Masası I oluşan yöresel parlamento konferansına katılmak için davet edildiler. Adli reformlara değin Çalışma Grubu Güney Doğu Avrupa ülkelerinin AB'ye entegre edilmeleri için gerekli reformların yapılmasına odaklandı. Romanyada yapılan hızlı reform süreçlerinden öğrenilen dersler, adli reformun desteği olarak parlamentonun rolü ile ilgili ilginç tartışmaları körüklemiş bulunmaktadır. Güney Doğu Avrupa'da Güvenlik sektörünün parlamento Kontrolüne değin Çalışma Grubu aynı zamanda yöresel görgülerden yararlanmıştır. Çalışma Grubunun odak noktasını Güvenlik Sektörü Reformu (SSR) metodolojisi oluşturularak Güvenlik sektörü Reformu ve İdareye değin rehberine ilişkin OECD global çalışması ile birlikte oluşturmaktadır.

## Meclis'te parlamento grupları ile Internşip programı

Parlamento grupları ile başlatılan intership programının üçüncü raundu 2 Ekim'de başladı ve yılın sonuna kadar devam edecektir. Bu proje parlamento gruplarının güçlendirilmesine dair AGİT desteğinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Anlaşma

Memorandumu yardımıyla gerçekleşen AGİT ile Meclis arasında imzalanan stajyerlerin doğrudan doğruya Meclis ile irtibatla bulunmaları temin edilerek bu programın enstitüleştirelmesi doğrultusunda önemli bir adımı oluşturmaktadır. Meclis'in Yasal Departmanı ve Ulusal Demokratik enstitüsü (NDI) işbirliği ile ve AGİT tarafından idare edilen 3-4 Ekim arasındaki iki günlük eğitim yardımıyla stajyerler kendi ilgili parlamento grupları gözetiminde politik konferanslar düzenlemeye başladılar.



## Rüşvetçiliğe-Yolsuzluğa karşı Eylem Planı odağı

12 Eylül ve 17 Ekim tarihlerinde AGİT 7 Şubat 20006 tarihinde Başbakan tarafından ilan edilen Hükümetin Rüşvetçiliğe karşı Eylem Planına (ACAP) destek olarak iki çalışma atölyesi düzenledi. Bu plan yasama programını olduğu gibi administratif, polis ve adli önlemleri ve sivil toplumun yolsuzluklara karşı savaşım vermelerinin güçlendirilmesini hedefleyen polis ile adli önlemleri kapsamaktadır.

Çalışma atölyesinde başbakanlık Ofisi çerçevesinde var olan İyi İdare Ofisi Müdürü konuşarak Hükümetin Rüşvetçiliğe Karşı Eylem Planı-ACAP'ın yasal ile administratif önlemlerin yerine getirilmesine değindi; Kosova için rüşvetçiliğin sosyal sonuçlarına değin Doğu Batı İdaresi Enstitüsünden Sn. Fron Nahzi ; Sn André Vandoren, Belçika Genel Savcısı Vekili Belçikanın rüşvetçiliğe karşı stratejisinden, Rüşvetçiliğe karşı Konsey Başkanı Besim Kelmendi, bu organın rolünden ; Profesörler Muhamet Mustafa ve Ekrem Beqiri ise Kosova'da son rüşvetçilik bulguları ve onun ekonomik sonuçlarından söz ettiler. KTV gazetecisi ise sağlık korunumu sektöründe görülen rüşvetçiliği kapsayan medya raporundan söz etti. 'ACAP-Kosova için Sosyal ve Ekonomik İhtiyaç' adlı publikasyon ortaklaşa olarak Başbakanlık Ofisi -AGİT tarafından hazırlanarak ikinci çalışma atölyesinde temsil edildi. Tartışmalardan çıkan ana sonuçlar arasında çok yıllık kapsamlı bir yaklaşımı ihtiyacının belirlenmesini ve adli yede araştırma ve savcılık kapasitelerinin güçlendirilmesinin öncelliğini kapsamaktadır. AGİT profesyonel gelişme programı' ve kamuya ulaşma kampanyasının hedef grubu ile RKEP-ACAP'ın gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaya devam edecektir.

## Eğitim Komisyonuna destek

AGİT, eğitim ve meslek eğitim formülasyonu gözden geçirmeden hareket ederek Kosova Meclisi Eğitim, Bilim, Teknoloji, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonuna uzmansal öğüt ve teknik yardım sunmaktadır. Komisyon şu anda Kalifiyelere değin Yasayı tasarlama sürecinde bulunmaktadır. Bu yasa Kosova eğitim sisteminde kalitenin temin edilmesini hedefleyen kalifiye çerçevesinin gelişmesine değin yasal esası oluşturacaktır. Komisyon kalifiye çerçevesi için Konsept-İçerik Notunu kullanmıştır bu not ise öyle denilen "Dablin Grubu" tarafından hazırlanan GÖK'te oluşan sektör grubu uzmanlarından, iş adamlarından ve ticaret alanından gelen uzmanlardan oluşmaktadır. Bu, 2005 yılında Avrupa Birliği tarafından fon temin edilen ve İrlanda'ya yapılan etüd yolculuğundan sonra yapılmıştır. AGİT, Komisyonun Dablin'de bulunan ilgili enstitülere ziyarette bulunmaları olanağını gözden geçirmektedir.

## Meclis Destek Girişimi (ASI) genel toplantısı

2 Ekim tarihinde ASI partnörleri, Meclis temsilcileri ve bağış ajansları ile genel ASI toplantısı yapıldı. ASI partnör örgütleri Kosova Meclisi ile var olan projelerini , bağış ajanslarını, GÖK programlarını tanıtarak Meclisteki kilitsel temsilciler ile ASI partnörleriyle işbirliği konusu ele alındı.

Eylül ayın sonunda ASI Bülteninin 24. sayısı yayınlandı. ASI yazıları günlük Zeri ve Express (Arnavutça), haftalık olan Grad-janski Glasnik (Sırpça) ve Yeni Dönem (Türkçe) gazetesinde ve aylık olan Alem (Boşnakça) dergide ikinci defa basıldı. "ASI Etkinlikleri Matriksi"<sup>2</sup> de güncelleştirilip dağıtıldı. AGİT ve UDE tarafından desteklenen ve Meclis'in EAR tarafından fonu temin edilen 13 ve 14 Kasım'da Hükümetin parlamento denetimi Konferansı yapıldı.



## Toplulukların Hak ve Çıkarları Komisyonuna (THÇK) Destek

Ekim ayının sonunda AGİT, THÇK kapasitesinin güçlendirilmesini hedefleyen yeni bir projeyi başlattı. Bu projenin amacı bu Komisyonun konsensüs esaslarına göre çalışmasını ve toplulukların çıkarından olan somut konular üzere çalışmasını temin etmektir. Proje etkinlikleri THÇK ile Geri Dönüş ve Topluluklar Bakanlığı (GDTB) arasında etkileşimin kolaylaştırılmasını kapsamaktadır. Bu interaksiyon Kosova'da topluluklar ile uğraşan ilgili yerel ile uluslar arası aktörleri bir araya getirecek olan yuvarlak masa toplantılarının yapılmasıyla, THÇK üyeleri ile belediyelerde üç kamu tartışmasının örgütlenmesiyle; ve Aralık ayında dış ülkelerin birinde etüd ziyaretinin yapılması olanağını kapsamaktadır.

<sup>1</sup> Çalışma atölyesi DCAF'ın "İstihbaratın sorumlu kılınması : Yasal standartlar ve İstihbarat Ajanslarının Denetimine değin En iyi Pratikler" Kitabı esasına dayanmaktadır.

<sup>2</sup> ASI Matrix eğitim toplantıları, öğütler, çalışma atölyeleri, gelen danışmanlar ve dış ülkelere yapılan parlamento ziyaretlerini kapsamaktadır.

# Bütçe ve Maliye Komisyonu 2007 yılına ilişkin Meclis Bütçe Önergesini hazırlıyor

Edmond Efendija (UDI-NDI)



**2007 yılına ilişkin Meclis Bütçesinin hazırlanmasında başvurulan süreç bir yeniliği oluşturmaktadır ve Meclis açısından da önemli bir adımı oluşturmaktadır. Tüm diğer kurumlar gibi, Meclis de, oluşturacağı yeni bir süreç ile kendi misyonunu yerine getirebilmek için real gereksinimlerini karşılayacak bütçe kaynağı temin etmelidir.**

Başkan Berisha tarafından önerilen ve bu yılın Haziran ayında Meclis tarafından kabul edilen Meclis Standartlar Planı ve Kosova Meclisi Çalışma Yönetmeliği 6.7. kuralı ile düzenlendiği gibi, Bütçe ve Maliye Komisyonu'nun Meclis Bütçe Dairesi tarafından sağlanan destek ve işbirliği sayesinde Meclis Bütçe Önerisini hazırlamakla sorumlu olduğu belirtilmektedir. Meclis Bütçesi ile ilgili hazırlanan öneriyi Meclis Başkanlık Kurulu görüşür ve onaylar. Başkanlık Kurulu tarafından onaylanan önerge Ekonomi ve Maliye Bakanlığına gönderilir ve ardında Kosova Konsolide Bütçesi Yasa Tasarısı bu bakanlık tarafından hazırlanır.

2007 yılına ilişkin Bütçe önerisinin hazırlanması sırasında Bütçe ve Maliye Komisyonu geniş kapsamlı bir katılım ve şeffaflığı sağlayan bir yöntem izlemiştir. Komisyon, bu kapsamda, Parlamento Grup başkanları katılımları ile gerçekleşen bir sürü toplantı düzenledi ve konu ile ayrıntıların verildiği bu toplantılara Parlamentoda mevcut komisyon başkanları ve Meclis Sekreterliği diğer yüksek görevlileri de hazır bulundu. Tüm katılımcılardan, çalışma organları ve Meclis idare organlarının daha başarılı bir şekilde çalışmasını sağlayacak kendi gereksinimlerini belirtmeleri istendi.

Tertiplenen toplantılar sırasında değişik içerikte

vurgulanan gereksinimler arasında şunlar da yer almaktadır: Komisyon ve Parlamento Gruplarına hukuk müşavirlerinin temin edilmesi, Meclis'ten çıkan kanun tasarılarının hazırlanmasında yardımcı olacak uzmanlarının angaje edilmesi ve diğer değişik alanlardan geçici süreler için müşavirlerin temin edilmesi ve Parlamento komisyonların aktiviteleri için bütçeden harcamalara ait özel bir kaynağın temin edilmesi istenmektedir.

Uygulanan süreç sonucu, Komisyon tarafından hazırlanıp önerilen Bütçe Taslağı geçen yıllara nazaran bazı yenilikleri içermektedir:

1) Ayrılan özel bütçe kaynakları Parlamento komisyonları tarafında öngörülen aktivitelerin yerine getirilmesi veya geçici bir süre için müşavirlerin temin edilmesi için kullanılabilir.

2) Hukuk ve finansi analiz müşavirlerinden Meclis tarafından oluşturulacak ofis Parla-mentonun tüm komisyonlarına hizmet götürecektir.

3) Kosova Konsolide Bütçesi tarafından politik partilere ayrılan araçların en az % 5'lik oranı Parlamento Grupları tarafından kullanılacaktır.

4) Meclis personelinin vasıflandırılması ve eğitim görmesi yönünde harcanmak üzere araçlar temin edilmiş bulunmaktadır.

Mevcut tüm bu değişiklikler sayesinde Meclisin daha iyi bir şekilde kendi görevlerini yerine getireceğine umar gözüyle bakılmaktadır.

Ayrıca, 2007 yılında ait Meclis Bütçesi (Bütçe ve Maliye Komisyonu tarafından önerilen şekilde onaylandığı durumda) Meclisin ihtiyaçlarını daha yakından yerine getirecektir. Bu gelişme için Komisyonu fakat aynı zamanda Meclis Başkanı Dairesi çalışmalarını da takdir etmek gerekir.

Bütçenin oluşturulması çalışması daha da ilerletilebilir. Bir kuruma ayrılan bütçe, onun hedef ve misyonunun gerçekleşmesini sağlamalıdır. Meclisin kısa ve uzunvadeli hedefleri ile ilgili stratejik bir planın hazırlanmış olması elbette ki iyi olurdu. Kendi misyonunu yerine getirme sırasında, her yasama dalı, vatandaşların iyi bir katılımının sağlanması, kaliteli yasaların çıkarılması ve Hükümet çalışmaları hakkında Parlamento deneiminin sağlanmasını hedeflemektedir. Bu yönde yapılacak daha çok şey var.

Sonunda da, bu yıl içerisinde, Meclis bütçesinin hazırlanması işine Meclisteki tüm önemli aktörlerinin katılımlarının sağlanmış olması olumlu bir gelişmedir. Ayrıca, önceliklerin saptanması süreci de şeffaf ve herkesin katılımına açık bir şekilde yerine getirilmiştir. Bu güzel pratik ilerde de devam etmeli ve daha da geliştirilmelidir.



## ASI Misyon İfadesi

Meclis'i Destek Girişimi (ASI) Kosova Meclisini güçlendirmek ve profesyonelleştirmek için destek sunan demokratizasyon programlarının inter – ajans koordinasyon mekanizmasıdır. ASİ'nin çalışmaları, demokratik yönetmeliklerinin tanınması ve onlara karşı saygının gösterilmesi, şeffaflık ve kamuoyuna karşı sorumlu davranma, yasal gündem sıralarının geliştirilip gerçekleştirilmesi, çok dilliliğe karşı saygının gösterilmesi ve yöresel ile inter parlamento irtibatlarına dayanan demokratik politik kültürde odaklanmaktadır.

ASI partnörleri, kaynakları biriktirmek, bilgileri paylaşmak ve Meclis ile doğrudan doğruya yapılan bir interaksiyonda ihtiyaçların belirlenmesinde programları koordine etmektedir. ASI koordinatörü olarak, AGİT Kosova Misyonu, tüm ASİ partnörleri ile irtibat kurarak ve Meclis temsilcileri ile yapılan danışmalardan sonra sıralı koordinasyon toplantılarını düzenlemektedir. ASİ'nin sıralı Bülteni, Kosova Meclisi'ndeki son gelişmeler hakkında geniş bir yerel ve uluslar arası kamuoyuna olduğu gibi ASI destek programları hakkında bilgi vermektedir.

**Şu anda ASİ'ye katılanlar :**

*Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNSt.) Konrad Adenauer Stiftung (KAS), Doğu Batı Parlamento Pratiği Projesi (DBPPP), Avrupa İmar Ajansı (AIA) Fransa, Almanya, Belçika, Slovenya parlamentoları Konsortiumu ve International de Paris la Defense Enstitüsü, ABD Uluslar arası Gelişme Acentesi (USAID) işbirliğiyle olduğu gibi Ulusal Demokratik Enstitüsü (UDE), Birleşmiş Milletler Gelişme Programı (BMGP) İnter Parlamento Birliği (IPB), AGİT Kosova Misyonu ve Kosova Meclis'i işbirliğiyle.*



Yazi Isleri Heyeti:

Sven Lindholm, Franklin De Vrieze, Skender Durmishi, Blerim Vela, Alfons Lentze, Chris Cycmanick, Ramë Manaj, Edmond Efendija, Krenar Loshi, Mahir Shehu, Valdet Sadiku

Dizayn Grafik: Edi Agagjyshi

AGİT Misyonu Kararğahları, 10000 Prishtine

Tel:(+381-38) 500 162 Faks: (+381-38) 500 188

İrtibat kuracağınız kişi: franklin.devrieze@osce.org

<http://www.osce.org/kosovo>

Bu bültende ortaya atılan görüşler katkıda bulunanların kendi görüşleridir ve Meclis, AGİT'in Kosova Misyonu ya da ASİ partnörleri olan örgütlerin görüşlerini temsil etmemektedir.

Bu Bültendeki fotoğraflar :

AGİT 1, 2, 11, 13, 17, 18, 19, 22 Meclis: 3, 4, 10, 15, 16  
AEA-EAR: 5 Liia Hanni: 8 Estonya Parlamentosu: 9 UDE-NDI: 23